
VERSIUNE NEEDITATĂ PREALABILĂ

Distrib.: generală
6 ianuarie 2021

Originalul: limba engleză
Disponibil doar în limbile engleză,
franceză și spaniolă
Tradus și revizuit de IER
(<http://ier.gov.ro/>)

Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale

**Rapoartele nr. 20–22, unite, prezentate de
România în temeiul art. 9 din Convenție, cu
termen de predare în 2013* ****

[Data primirii: 4 ianuarie 2021]

* Prezentul document este emis fără editare de formă.

** Anexele la prezentele rapoarte sunt disponibile pe pagina web a Comitetului.

Observații introductive

1. În observațiile finale din 2010, Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale din cadrul Organizației Națiunilor Unite (denumit în continuare „Comitetul”) a solicitat României să prezinte într-un singur document rapoartele periodice cu numerele douăzeci, douăzeci și unu și douăzeci și doi. Ca urmare a prezentării cu întârziere a raportului național, acesta acoperă perioada 2010-2018. Datele statistice sunt cele existente până la sfârșitul lunii decembrie 2018.
2. În conformitate cu orientările comune¹, raportul se concentrează asupra evoluției situației din România de la ultima revizuire și asupra progresului înregistrat în aplicarea recomandărilor din observațiile finale ale Comitetului din 2010. Întrucât este în curs de revizuire Documentul de bază comun pentru România, actualizat ultima dată în 2011, prezentul raport este structurat în două părți:
3. Partea I: „Informații generale”, conține informații generale privind modificările și dezvoltarea cadrului legal intern de interes pentru prezentul exercițiu de raportare;
4. Partea II: „Progrese înregistrate în aplicarea articolelor 1-7 din Convenție”, care abordează, de asemenea, răspunsul la recomandările cuprinse în observațiile finale ale Comitetului din 2010.
5. Informațiile selectate și compilate de experții din cadrul Ministerului Afacerilor Externe au fost oferite de diverse instituții românești, după cum se precizează în secțiunile de mai jos. Raportul a fost pus în dezbatere publică înainte de a fi adoptat de Guvernul României.

I. Informații generale

6. Cadrul constituțional și legislativ a fost descris în detaliu în anteriorul raport național privind această țară. În consecință, în prezenta parte se va pune accent doar pe modificările aduse cadrului legislativ respectiv, ulterior perioadei cuprinse în ultimul exercițiu de raportare.
7. Începând cu 2010, au intrat în vigoare diverse modificări legislative și instituționale cu impact asupra aspectelor reglementate de Convenție, după cum urmează:
 - (i) În perioada 2011-2014, s-a finalizat un amplu proces de reformă legislativă, prin intrarea în vigoare a noului Cod civil, a noului Cod de procedură civilă, a noului Cod penal și a noului Cod de procedură penală. În materie penală, la 1 februarie 2014 a intrat în vigoare un pachet legislativ complex (care conține, pe lângă noul Cod penal și noul Cod de procedură penală, legislație penală specială, precum și legislație de procedură penală și de executare). Noul Cod penal sancționează infracțiunea de *incitare la ură sau discriminare* (cu înțelesul de incitarea publicului, prin orice mijloace, la ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane) și prevede o pedeapsă cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă. În plus, Codul prevede în conformitate cu art. 77, lit. h), ca circumstanță agravantă, săvârșirea infracțiunii pentru motive legate de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA ori pentru alte împrejurări de același fel, considerate de făptuitor drept cauze ale inferiorității unei persoane în raport cu celelalte. În plus, dispozițiile privind instigatorul (art. 47) și complicele (art. 48) se aplică în cazul în care circumstanțele cazului impun acest lucru. În ceea ce privește actele de violență, acestea sunt pedepsite de art. 193 (Lovirea sau alte violențe), art. 194 (Vătămarea corporală), art. 195 (Lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte) sau art. 206 (Amenințarea) din Codul penal, coroborate cu circumstanța agravantă prevăzută la art. 77 lit. h). În plus, dispozițiile privind instigatorul (art. 47) și complicele (art. 48) se aplică în cazul în care circumstanțele cazului impun acest lucru. Totodată, tortura pe un motiv bazat pe orice formă de discriminare, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi; fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, îngreudește exercitarea unui

¹ CERD/C/2007/1.

drept al unei persoane ori creează pentru aceasta o situație de inferioritate pe teme de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică. De asemenea, trebuie menționat faptul că definițiile reținute în noua legislație penală pentru infracțiunile de genocid și contra umanității sunt în concordanță cu descrierea universal acceptată a acestor infracțiuni deosebit de grave.

(ii) Legea nr. 217/2015 a extins domeniul de aplicare al OUG nr. 31/2002, introducând în sfera interdicțiilor pe care OUG le interzisese deja fapta de a promova doctrina mișcării legionare și constituirea oricărei organizații care laudă sau glorifică această mișcare. Mai mult, legea a definit holocaustul pe teritoriul României ca persecuția sistematică și anihilarea evreilor și romilor în perioada 1940-1944, sprijinită de autoritățile și instituțiile statului român în teritoriile administrate de acestea. Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal a modificat deja OUG nr. 31/2002, extinzând modalitățile prin care infracțiunile pedepsite prin aceasta ar putea fi săvârșite și incluse în mediul internet. În 2018, Parlamentul a adoptat Legea nr. 157 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea antisemitismului; forul legislativ a apreciat că este necesar un act normativ separat pentru consolidarea acțiunii de prevenire și combatere a antisemitismului, în special în mediul online. Însă adoptarea unei legi separate nu ar trebui considerată ca izolând combaterea antisemitismului de combaterea intoleranței, discriminării, rasismului și xenofobiei. Prevederile legii se aliniază cu OUG nr. 31/2002, cu modificările și completările ulterioare, cu accent pe combaterea antisemitismului. Astfel, legea declară infracțiune fapta de a promova idei antisemite, distribuirea sau punerea la dispoziția publicului de materiale antisemite, precum și inițierea și constituirea unei organizații cu caracter antisemit. Legislația s-a bazat pe definiția de lucru a antisemitismului a Alianței Internaționale pentru Memoria Holocaustului, adoptată de cele 31 de state membre ale Alianței Internaționale pentru Memoria Holocaustului, la București, în mai 2016. România este stat membru al IHRA din 2004 și a deținut președinția organizației în 2016.

(iii) Legea educației naționale nr. 1/2011 a abrogat Legea nr. 84/1995; reafirmând principiile exprimate în vechea lege a educației, legea actuală dezvoltă exercitarea drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale – dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase; prin urmare, o întreagă secțiune (secțiunea a 12-a) din legea menționată anterior este dedicată educației persoanelor aparținând minorităților naționale, stipulând dreptul să studieze și să se instruiască în limba maternă, la toate nivelurile, tipurile și formele de învățământ preuniversitar, forme de sprijin pentru elevi și studenți, reprezentare proporțională cu numărul de clase în organele de conducere ale unităților de învățământ.

(iv) Mai multe modificări legislative aduse OUG nr. 137/2000 au avut ca scop clarificarea excepției de la un tratament discriminatoriu, precizând în mod expres că o diferență de tratament bazată pe o caracteristică menționată în actul normativ nu constituie discriminare când, datorită naturii activităților profesionale specifice avute în vedere sau a cadrului în care acestea se desfășoară, această caracteristică constituie o cerință profesională autentică și determinantă atât timp cât obiectivul e legitim și cerința proporțională. În plus, modificările au eliminat toate trimiterile la posibile excepții de la definiția actelor ilicite care denotă discriminare (vânzarea sau închirierea unei locuințe, acordarea unui împrumut bancar sau încheierea oricărui tip de contract, accesul la servicii de teatru, cinematograf, bibliotecă, muzeu sau expoziție, servicii oferite de magazine, hoteluri, restaurante, baruri, alți furnizori de servicii, indiferent de natura privată sau publică a proprietății respectivelor locații, accesul la transportul public). Noile dispoziții au permis CNCD sau instanței judecătorești să oblige partea în sarcina căreia s-a constatat încălcarea legislației privind nediscriminarea la publicarea rezumatului deciziei în mass-media. Prin intermediul uneia dintre modificări, adoptate la 26 februarie 2013, s-a instituit o prezumție relativă pentru persoana care prezintă fapte pe baza cărora poate fi prezumată existența unei discriminări. Prin urmare, în cadrul procedurii în fața instanței sau în fața CNCD, „[p]ersoana interesată va prezenta fapte pe baza cărora poate fi prezumată existența unei discriminări directe sau indirecte, iar persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea îi revine sarcina de a dovedi că nu a avut loc o încălcare a principiului egalității de tratament. În fața instanței se poate invoca orice mijloc

de probă, respectând regimul constituțional al drepturilor fundamentale, inclusiv înregistrări audio și video sau date statistice”.

(v) În conformitate cu Legea nr. 9/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, Instituția Avocatul Poporului este instituție națională pentru promovarea și protecția drepturilor omului, în sensul stabilit prin Rezoluția Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite (ONU) nr. 48/134 din 20 decembrie 1993, prin care au fost adoptate Principiile de la Paris. Prin legea sus-menționată s-a stabilit, de asemenea, un nou domeniu de activitate, și anume Avocatul Copilului, coordonat de un adjunct al Avocatului Poporului. Avocatul Copilului acționează în scopul promovării și protejării drepturilor copiilor în vârstă de până la 18 ani, susține și încurajează respectarea și promovarea drepturilor copiilor. De asemenea, poate formula cereri de chemare în judecată ori plângeri penale și poate reprezenta în fața instanței de judecată minorul, atunci când acesta a fost victimă a violenței fizice sau psihice din partea părinților, tutorelui sau reprezentantului legal, a abuzului, violenței și exploatării sexuale, a exploatării prin muncă, a traficului de ființe umane, a neglijării și exploatării, precum și a oricărei forme de violență asupra copilului, prevăzute și sancționate de legislația internă și internațională la care România este parte. În plus, în 2014 s-a instituit Mecanismul Național de Prevenire, un departament al Avocatului Poporului pentru prevenirea torturii și a altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante în locurile de detenție, mecanism înființat în conformitate cu Protocolul opțional, adoptat la New York la 18 decembrie 2002, la Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984.

(vi) Legislația în domeniul asigurării pentru șomaj și al stimulării ocupării forței de muncă a fost modificată și completată de mai multe ori în perioada de referință, pentru a face mai flexibilă acordarea de măsuri active și creșterea atractivității acestora pentru angajatori și persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă. Modificările vizează, de asemenea, îmbunătățirea procedurii de acordare a ajutoarelor de șomaj, prin definirea clară și completă a tuturor categoriilor de șomeri care pot fi asigurați la Casa de Asigurări pentru Șomaj, obligatoriu dar și opțional, precum și îmbunătățirea serviciilor pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă.

(vii) OUG nr. 18/2017 privind asistența medicală comunitară reprezintă o etapă importantă în cadrul eforturilor de a asigura accesul la asistență medicală integrată esențială și servicii comunitare persoanelor vulnerabile, inclusiv persoanelor aparținând minorității române; pe lângă reglementarea, la nivel de lege, a activității de asistență medicală comunitară (prin asistenți medicali comunitari, medieri sanitari și moașe), precum și a serviciilor sociale esențiale (prin intermediul asistenților sociali), se introduce, de asemenea, conceptul de centre comunitare integrate. Centrele comunitare integrate sunt finanțate prin Programul Operațional Regional 2014-2020 complementar proiectului privind serviciile comunitare integrate finanțate prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020.

(viii) Deși nu intră în raza directă de acțiune în combaterea discriminării rasiale, dar joacă un rol esențial în combaterea tratamentului discriminatoriu care poate include o componentă rasială, merită remarcată înființarea Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (ANES) și a Consiliului de Monitorizare. Astfel, cadrul legal privind egalitatea de șanse și egalitatea de tratament între femei și bărbați, astfel cum a fost prezentat în anteriorul raport de țară, a fost îmbunătățit prin Legea nr. 229/2015, Legea nr. 178/2018 și Legea nr. 232/2018; se afirmă în mod expres principiile legalității, respectării demnității umane, cooperării și parteneriatului între autoritățile publice și ONG-uri, precum și cele ale transparenței și acțiunilor transversale. Structura administrativă pentru aplicarea legii menționate a fost modificată și ANES a fost constituită în 2015; modificările ulterioare au avut ca scop structurarea în continuare a cadrului administrativ, pe măsură ce s-au înființat Comisia Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați și comisiile județene corespunzătoare, pentru a se asigura că toate autoritățile publice administrative, la nivel central dar și la nivel de județ, sunt implicate în evaluarea, prin colectarea și analiza datelor, a situației femeilor și bărbaților în diferite domenii de activitate. Legea nr. 8/2016 privind înființarea mecanismelor prevăzute de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată de ONU, a permis înființarea Consiliului Național de Monitorizare. Consiliul, autoritate administrativă autonomă, are atribuția de a monitoriza, prin intermediul

vizitelor programate sau anunțate, facilități de tip rezidențial publice sau private precum și spitale de psihiatrie, pentru a examina respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități rezidente sau internate în aceste facilități de tip rezidențial publice sau private precum și spitale de psihiatrie și a face recomandări cu privire la respectarea acestor drepturi. De asemenea, Consiliul verifică legalitatea prezenței unei persoane într-o facilitate de tip rezidențial sau o secție de psihiatrie, primește și analizează notificările de deces pe care facilitățile și secțiile sus-menționate sunt obligate să le transmită în caz de deces al unui rezident sau pacient, facilitează participarea societății civile, în special a persoanelor cu dizabilități și a organizațiilor care le reprezintă, la procesul de monitorizare, precum și accesul reprezentanților organizațiilor neguvernamentale în aceste instituții. Întreaga activitate a Consiliului este guvernată de principiile legalității, respectării demnității persoanelor, nediscriminării, egalității de șanse, precum și ale independenței funcționale și a personalului, imparțialității și obiectivității.

8. În 2015, Guvernul a aprobat Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020², în urma unui studiu de fundamentare³ elaborat cu sprijin din partea BIRD și BM, în parteneriat cu MMJS. Documentul strategic actual se bazează pe eforturile anterioare pentru incluziune socială, și anume Planul național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale. Strategia a stabilit nouă intervenții cheie (definite ca pachet de măsuri și inițiative menite să combată o cauză din cele care creează sau mențin sărăcia): ocuparea forței de muncă, transferuri sociale, servicii sociale, educație, sănătate, locuire, participare socială, politici zonale și consolidarea capacității de reducere a sărăciei și de promovare a incluziunii sociale; nouă componente ale acestor intervenții-cheie au fost considerate inițiative cheie pentru perioada 2015-2017. Un prim raport sintetic de evaluare a progreselor înregistrate în aplicarea măsurilor Strategiei analizează o selecție de date colectate pentru a extrage constatări de ansamblu privind situația la nivel sectorial și progresele înregistrate aici:

- Atât rata de activitate, cât și rata de ocupare a forței de muncă au crescut din 2015, ajungând la 67,8% și, respectiv, 64,8% în 2018;
- În sectorul serviciilor sociale, elaborarea unui instrument de identificare a satelor sărace și a comunităților rurale marginalizate (Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umane Locale din România, BM, 2016);
- Eforturi de îmbunătățire a echității în domeniul sănătății și a protecției financiare se pot observa în perioada analizată. Numărul de persoane per medic de familie/MG a crescut de la 1.607 în 2015 la 1.619 persoane în 2018;
- În domeniul politicilor regionale, obiectivele generale ale strategiei se axează pe reducerea decalajelor în funcție de zona de reședință sau regiune și pe creșterea calității vieții în zonele rurale și în zonele urbane mici.

9. Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2014-2020 s-a bazat pe o viziune integrată asupra politicilor relevante, din perspectiva atât a dezvoltării cererii, cât și a gestionării ofertei pe piața muncii. Măsurile avute în vedere pentru punerea în aplicare a strategiei pentru perioada 2014-2020 au fost reunite în jurul a 4 obiective specifice: creșterea ocupării în rândul tinerilor și prelungirea vieții active a persoanelor în vârstă; îmbunătățirea structurii ocupaționale și participării pe piața muncii în rândul femeilor și persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile; dezvoltarea unei resurse umane cu un nivel înalt de calificare și competențe adaptate la cerințele pieței muncii; și îmbunătățirea mecanismului de fundamentare, implementare, monitorizare și evaluare a politicilor cu impact pe piața muncii.

10. Strategia Națională de Sănătate 2014-2020 vizează creșterea accesului la serviciile de sănătate de bază pentru toți, în special pentru cei vulnerabili și dezavantajați; documentul este centrat pe pacient și depune eforturi pentru o alocare mai eficientă a resurselor financiare prin descentralizarea managementului sănătății și transferul competențelor către comunitățile locale, dar și prin conștientizarea populației cu privire la principalii determinanți ai bolilor și

² Disponibil online la http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Familie/2016/StrategyVol1EN_web.pdf.

³ Disponibil online la http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Familie/2016/SF_BancaMondiala_EN_web.pdf.

la importanța adoptării unor comportamente sănătoase. Obiectivele specifice ale strategiei vizează îmbunătățirea situației în domenii precum: starea de sănătate și nutriție a mamei și copilului; reducerea numărului de sarcini nedorite, a incidenței avortului la cerere și a mortalității materne prin avort; reducerea mortalității și morbidității prin boli transmisibile (de exemplu, boli care pot fi prevenite prin vaccinare, TB, HIV/SIDA, hepatite); controlul sângelui uman; îmbunătățirea intervențiilor de promovare a sănătății care vizează principalele cauze ale bolii; prevenirea celor mai frecvente cancere; sănătatea mintală; sănătatea mediului; accesul la tratamentul bolilor rare; activitatea de transplant; îmbunătățirea accesului la servicii de sănătate la toate nivelurile (cu accent pe sănătatea comunitară, asistența medicală primară, asistența medicală ambulatorie de specialitate, sistemul integrat de urgență, regionalizarea serviciilor spitalicești, serviciile paliative).

11. Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului are ca scop îmbunătățirea accesului copiilor la servicii de calitate, adaptate nevoilor lor specifice; reducerea decalajelor sociale între diferite categorii de copii, precum și a numărului celor aparținând unor categorii considerate în prezent vulnerabile (copii din familii sărace, copii din mediul rural, copii romi, copii cu dizabilități, copii victime ale violenței etc.), încurajarea participării copiilor la luarea deciziilor care îi privesc. Strategia a crescut, de asemenea, vârsta minimă pentru instituționalizarea copiilor și a pus bazele închiderii instituțiilor rezidențiale de tip vechi. Strategia a mutat accentul de la asistența pasivă la elaborarea de măsuri individuale de protecție socială în jurul protecției familiale și responsabilității individuale pentru a se concentra asupra copilului și familiei, inclusiv printr-o creștere a acoperirii serviciilor la nivel local, pentru o identificare timpurie a copiilor vulnerabili și o intervenție rapidă. Modificările aduse de punerea în aplicare a strategiei au avut ca scop coordonarea măsurilor sociale cu cele din alte domenii responsabile de drepturile copilului, în special educația și sănătatea.

12. Strategia națională privind reducerea părăsirii timpurii a școlii 2015-2020 a fost adoptată în cadrul eforturilor MEN de a reduce abandonul școlar și părăsirea timpurie a școlii și, în consecință, de a atinge atât obiectivele naționale, cât și cele din Strategia Europa 2020; strategia asigură coordonarea tuturor politicilor naționale și combină o serie de măsuri de prevenire, intervenție și compensare, cu accent pe intervenții la nivel de școală și elev. Aceasta se bazează pe patru piloni strategici:

- Asigurarea accesului la educație și o educație de calitate pentru toți copiii prin creșterea accesului la îngrijire și educație timpurie a copiilor;
- Asigurarea finalizării învățământului obligatoriu de către toți copiii, cu ajutorul sistemelor de avertizare timpurie și de intervenție timpurie;
- Reintegrarea în sistemul educațional a persoanelor care au părăsit timpuriu școala prin programe adecvate (programe A Doua Șansă);
- Dezvoltarea și acordarea sprijinului instituțional adecvat.

13. În 2014, s-a revizuit Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2012-2014 și s-a adoptat un nou document strategic pentru perioada 2015-2020. Noul document⁴ urmărește implicarea activă a autorităților publice locale și centrale, precum și participarea activă a societății civile rome la activitățile destinate creșterii incluziunii socio-economice.

II. Progrese înregistrate în aplicarea articolelor 1-7 din Convenție

14. Secțiunea următoare prezintă progresele, în materie de modificare legislativă, practică administrativă și structură instituțională, precum și jurisprudența națională, înregistrate în perioada de referință în aplicarea Convenției, cu accent pe impactul, în practică, al măsurilor

⁴ Prezentare detaliată în raportul periodic privind punerea în aplicare a PIDCP, pct. 36-40, disponibil la https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fROU%2f5&Lang=en.

deja adoptate și anunțate în raportul anterior, conform solicitării făcute de Comitet în observațiile sale finale adoptate în cadrul celei de-a 2024-a ședințe (CERD/C/SR.2042), care a avut loc la 23 august 2010. În plus, subsecțiunile conțin, de asemenea, răspunsuri specifice la observațiile finale specifice și comentariile indicate de Comitet în documentul sus-menționat.

15. Ca observație preliminară generală, în ceea ce privește aplicarea Declarației și Programului de Acțiune de la Durban, România consideră angajamentul său față de combaterea rasismului, antisemitismului și xenofobiei ca fiind unul permanent, așa cum se reflectă în măsurile și proiectele descrise în partea I și mai jos. Cu toate acestea, consideră că obligația de raportare în temeiul CIEDR are legătură cu Convenția însăși. Totuși, părțile relevante ale cadrelor și rezoluțiilor sunt, desigur, luate în considerare la punerea în aplicare a normelor materiale ale CIEDR.

A. Aspecte legate de aplicarea generală a Convenției și domeniul de aplicare a Convenției (art. 1)

1. Metode de colectare a datelor în ceea ce privește Recensământul (pct. 8 din Observațiile finale)

16. În 2011, în România a avut loc Recensământul Populației și Locuințelor (denumit în continuare „RPL 2011”). Deși populația stabilă generală a scăzut cu 7,2% în 2011 față de 2002, trei grupuri etnice au înregistrat o creștere a numărului lor: macedonenii (81,9%), romii (16,2%) și ceangăii (21,3%). Fiecare persoană participantă a avut posibilitatea să își asume fiecare subgrup din care face parte, pentru a reflecta în mod adecvat diversitatea existentă în cadrul grupului. O campanie națională în comunitățile de romi a contribuit la conștientizarea publică cu privire la recensământul populației. Ca urmare, numărul etnicilor romi autodeclarați a crescut ușor de la 535.140 (2002) la 621.573 (2011)⁵.

17. Reprezentanți ai DRI și ANR au fost membri ai Comisiei centrale pentru RPL 2011, organismul însărcinat prin lege cu organizarea și efectuarea RPL 2011. Persoanele cu aceeași etnie participante la recensământ au fost selectate preferențial în zonele în care s-au concentrat mai multe grupuri etnice, pentru a facilita participarea cuprinzătoare și libera exprimare a etniei.

18. Pentru a asigura caracterul complet al datelor, pentru unele variabile s-a aplicat metoda statistică de imputare parțială⁶. Această metodă nu a fost folosită pentru grupul etnic, religia, limba maternă, așa că, pentru acea parte a populației care a refuzat să dea un răspuns la aceste variabile, cele trei variabile au rămas fără răspuns, fiind agregate în categoria „Informații indisponibile”.

19. Recensământul populației și locuințelor următor se va efectua în 2021. Acesta este conceput ca un recensământ mixt, în care se vor utiliza metodele de colectare CAWI (autorecenzare – interviu web asistat de computer, constând în autocompletarea online a datelor în chestionarele de recensământ) și CAPI (colectarea datelor de către recenzori, prin interviuri față în față, cu ajutorul tabletelor), precedate de preluarea de date din surse administrative și populare.

20. Modul de organizare a recensământului, și anume prin componenta de autoînregistrare online, oferă persoanelor libertatea totală de a completa chestionarele de recensământ cu răspunsurile pe care doresc să le dea, ceea ce elimină orice posibilă eroare de interpretare, acțiune sau înregistrare din partea altei persoane, respectiv a recenzorului.

21. Viitorul recensământ va fi însoțit de o campanie transparentă și integrată de comunicare și promovare, care se va desfășura pe o perioadă lungă de timp și al cărei scop

⁵ Informații detaliate pot fi consultate pe website-ul www.recensamantromania.ro, secțiunea Rezultate, Volumul II: Populația stabilă (rezidentă) – structura etnică și confesională.

⁶ Imputare parțială statistică – inserarea unei valori artificiale dar plauzibile privind o anumită variabilă, într-o evidență individuală existentă dintr-o bază de date, în cazul în care evidența nu conținea nicio valoare sau conținea o valoare neplauzibilă.

va fi de a oferi tuturor persoanelor, prin diverse canale și o multitudine de instrumente, cele mai importante informații privind scopul recensământului, organizarea și utilitatea acestuia. O parte importantă a campaniei vizează grupurile etnice, prin reclame, afișe, programe radio și TV și alte instrumente de promovare în limbile minorităților. Anumite elemente ale campaniei vor fi realizate în limba engleză și în limbajul semnelor.

2. Informații solicitate cu privire la proiectul de lege privind minoritățile naționale (pct. 9 din Observațiile finale)

22. Proiectul de lege se află pe agenda Camerei Deputaților, după ce a fost examinat și respins de Senat. Dezbaterile și discuțiile privind proiectul de lege au avut loc în cinci comisii parlamentare: Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale (organul mandatat să elaboreze un raport privind proiectul de lege); Comisia juridică, de disciplină și imunități; Comisia pentru învățământ, știință, tineret și sport; Comisia pentru egalitatea de șanse pentru femei și bărbați; și Comisia pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă (acestora patru din urmă solicitându-li-se un aviz privind proiectul). Camera Deputaților, în plen, a hotărât să retrimită proiectul de lege Comisiei pentru drepturile omului în vederea unui raport suplimentar. Camera, în calitate de cameră parlamentară decizională în chestiune, va examina aprobarea proiectului de lege privind statutul minorităților naționale, cu sau fără modificări recomandate de comisii.

3. Incluziunea socială și efectele măsurilor de austeritate (pct. 10 din Observațiile finale)

23. În 2018 (conform celor mai recente date disponibile de la EUROSTAT), numărul persoanelor expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială a scăzut la 6.360 mii de persoane, de la 9.115 mii de persoane în 2008.

24. Politicile publice adoptate au avut o contribuție semnificativă la reducerea sărăciei; de exemplu, conform datelor publicate de Eurostat, impactul transferurilor sociale (exceptând pensiile) asupra reducerii sărăciei a crescut de la 14,2% în 2016 la 16,1% în 2018 (a se vedea Anexa 1).

25. În perioada septembrie 2018 – mai 2020, s-a pus în aplicare un sistem operațional de monitorizare și evaluare a aplicării măsurilor prevăzute în Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020 (în special cele care vizează capitolul 2 – Beneficii de asistență socială și capitolul 3 – Servicii sociale) în cadrul proiectului „Creșterea eficienței intervențiilor atât la nivelul Ministerului Muncii și Justiției Sociale, cât și a structurilor aflate în coordonarea MMJS”.

26. În ceea ce privește acțiunile strategice la nivel național pentru reducerea sărăciei și promovarea incluziunii sociale, cele mai importante etape realizate în perioada de referință includ:

- Aprobarea Strategiei privind reforma în domeniul asistenței sociale în 2011, conținând o serie de obiective-cheie care au acționat ca principii directoare pentru Guvern în ultimii ani, și anume: (i) țintirea programelor destinate familiilor cu venituri mici; (ii) reducerea costurilor de acces la prestațiile sociale ale beneficiarilor; (iii) reducerea erorilor și fraudei din sistemul prestațiilor sociale; (iv) reducerea numărului de persoane cu vârstă și apte de muncă care depind de sistemul de asistență socială; (v) consolidarea prestațiilor de asistență socială; și (vi) creșterea capacității de analiză, prognoză, planificare strategică, monitorizare și evaluare.
- Aprobarea Strategiei naționale privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020 și a Planului de acțiuni corespunzător acesteia.
- Adoptarea Strategiei naționale privind îmbătrânirea activă și protecția persoanelor vârstnice pentru perioada 2015-2020, care a obținut următoarele rezultate în 2018:
 - Programele de măsuri active de ocupare a forței de muncă au susținut menținerea pe piața muncii a 27.750 de persoane cu vârsta peste 55 de ani;
 - 23.008 persoane cu vârsta peste 45 de ani și 505 persoane care, în termen de 5 ani de la data angajării, au îndeplinit, conform legii, condițiile pentru a solicita

pensia anticipată parțială sau de acordare a pensiei pentru limită de vârstă, au fost angajate prin acordarea de subvenții angajatorilor;

- 43.388 de persoane cu vârsta peste 55 ani au beneficiat de servicii personalizate de consiliere și orientare profesională sau de mediere în perioada ianuarie – decembrie 2018;
- În 2018 a început implementarea proiectului „Crearea și implementarea serviciilor comunitare integrate (SCI) pentru combaterea sărăciei și a excluziunii sociale” cu fonduri europene și de la bugetul național, în parteneriat cu Ministerul Sănătății și Ministerul Educației Naționale.

27. În perioada 2016 – 2018, s-au acordat granturi în valoare de 55.790.953 lei (aproximativ 11.623.115 EUR) organizațiilor neguvernamentale, asociațiilor, fundațiilor și cultelor care dezvoltă servicii sociale, venind în ajutorul a 53.086 de beneficiari aparținând grupurilor vulnerabile.

28. În 2018, MMJS a început implementarea a 2 programe de interes național (care urmează să se finalizeze în 2020) pentru creșterea capacității serviciilor publice de asistență socială din unele unități administrativ-teritoriale care nu au dezvoltat servicii de îngrijire la domiciliu, servicii de asistență comunitară, prin înființarea a 20 unități de îngrijire la domiciliu, pentru 1.000 de beneficiari în vârstă și susținerea salariilor pentru 1.000 de asistenți sociali.

29. În plus, MMJS a dezvoltat 4 proiecte care au ca scop creșterea infrastructurii și calității vieții persoanelor în vârstă (prin dezvoltarea serviciilor de sprijin și a schemelor de finanțare, o metodologie de monitorizare continuă a calității îngrijirii în instituțiile care oferă servicii de îngrijire pe termen lung, prin creșterea incluziunii sociale a persoanelor în vârstă).

30. Totodată, cadrul legal a fost îmbunătățit prin aprobarea de măsuri care s-au axat pe reglementarea, operarea și finanțarea serviciilor sociale, ca de exemplu: dezvoltarea de noi standarde minime de calitate pentru toate tipurile de servicii sociale, aprobarea standardelor de cost pentru serviciile sociale, crearea Nomenclatorului serviciilor sociale, îmbunătățirea procedurii de acreditare a furnizorilor de servicii sociale și a procedurii de acordare a licențelor, îmbunătățirea organizării și funcționării reglementărilor serviciilor sociale publice, continuarea programelor de finanțare a serviciilor sociale (program de acordare a subvențiilor pentru asociații și fundații române cu personalitate juridică, care înființează și administrează unități de asistență socială, programe de interes național, proiecte cu fonduri europene).

31. Persoanele vulnerabile beneficiază de măsuri și acțiuni de protecție socială fără restricții sau preferințe bazate pe rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, statut social, opinie, sex sau orientare sexuală, vârstă, afiliere politică, dizabilitate, boală cronică sau apartenență la o categorie dezavantajată. Prin urmare, toate programele de asistență socială se adresează totodată refugiaților, imigranților și minorităților, inclusiv romilor, și pot fi accesate fără discriminare, dacă persoanele îndeplinesc condițiile de eligibilitate prevăzute de lege.

32. Anexa 1 descrie toate programele implementate în prezent pentru a reduce sărăcia și a promova incluziunea socială a tuturor grupurilor vulnerabile; Anexa 2 detaliază datele administrative privind numărul de beneficiari și suma lunară plătită anual pentru fiecare prestație de asistență socială. În perioada 2011-2018, cuantumul majorității prestațiilor de asistență socială a fost revizuit pentru a asigura un nivel de trai adecvat beneficiarilor și familiilor acestora. Aceste modificări sunt vizibile atunci când ne uităm la evoluția sumelor din aceste programe care sunt descrise în acest document.

33. Recent, în 2018, s-au adoptat măsuri de activare pentru beneficiarii de ajutor social, în vederea consolidării legăturii cu politicile pentru ocuparea forței de muncă, în baza *Legii nr. 192/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 416/2001 privind venitul minim garantat*. Cea mai importantă prevedere a legii se referă la dreptul la ajutor social în cazul beneficiarilor care refuză un loc de muncă sau participarea la serviciile pentru stimularea ocupării forței de muncă și de formare oferite etc. De asemenea, noile dispoziții doresc să încurajeze persoanele care sunt apte de muncă și care au dreptul la ajutor social să efectueze

activități sezoniere. Veniturile din activități cu caracter ocazional/activități sezoniere nu se iau în considerare la stabilirea dreptului la ajutor social pot fi cumulate cu ajutorul social.

34. Cadrul legal privind azilul, modificat și completat în decembrie 2015 și ianuarie 2016, prevede următoarele:

- Pe parcursul procedurii de azil, solicitantul de protecție internațională are dreptul de a primi acces la piața forței de muncă în condițiile prevăzute de lege pentru cetățenii români, după expirarea unei perioade de 3 luni de la data depunerii cererii, dacă în cazul cererii sale nu a fost luată o hotărâre în faza administrativă a procedurii, iar întârzierea nu poate fi imputată acestuia, precum și pe perioada derulării procedurii de azil în faza judecătorească.
- Solicitanții de azil care la data depunerii unei cereri de azil au un drept de ședere pe teritoriul României și sunt încadrați legal în muncă pot desfășura în continuare activitatea lucrativă.
- Solicitantul de protecție internațională care nu dispune de mijloace de întreținere are dreptul de a beneficia, la cerere, pe toată durata procedurii de azil, de condiții materiale de primire, care garantează subzistența și protejează sănătatea fizică și mintală a acestuia.

35. Persoanele care obțin o formă de protecție internațională și se înregistrează în programul de integrare au dreptul să primească, la cerere, un ajutor lunar nerambursabil, pentru o perioadă de maximum 12 luni, dacă sunt lipsite de mijloace financiare proprii.

4. Ratificarea tratatelor internaționale privind drepturile omului (pct. 21 din Observațiile finale)

36. Cu privire la ratificarea Convenției internaționale privind protecția drepturilor tuturor muncitorilor migranți și ale membrilor familiilor acestora, observăm că principiile fundamentale exprimate în text sunt cuprinse în legislația națională existentă, care este în conformitate cu reglementările UE în acest domeniu. România își menține angajamentul deplin față de protecția drepturilor membrilor tuturor grupurilor vulnerabile, inclusiv ale migranților.

5. Diseminarea observațiilor finale

37. Observațiile finale din 2014 au fost diseminate autorităților naționale și, după cum s-a indicat în prima parte a acestui raport, o gamă largă de instituții au contribuit la acest raport.

B. Competențele și eficacitatea organelor naționale de combatere a discriminării (pct. 11 și 12 din Observațiile finale)

38. Domeniile de competență ale celor trei instituții românești care promovează și protejează drepturile omului și combat discriminarea – Avocatul Poporului, CNCD și Institutul Român pentru Drepturile Omului – sunt descrise în Anexa 3. După cum reiese din descrierea lor, această suprapunere a competențelor este doar aparentă, deoarece aceste instituții au roluri și competențe care acoperă diferitele aspecte ale protecției drepturilor omului (protecție, promovare, monitorizare și sancționare) și care se completează reciproc.

39. În ceea ce privește instituțiile CNCD și Avocatul Poporului, competențele acestora nu se suprapun, una dintre ele lucrând pe motivele speciale, cealaltă pe motivele generale. Spre deosebire de Avocatul Poporului, CNCD are atribuții de jurisdicție administrativă, urmează principiile contradictorialității și echității în procedura sa, iar scopul său este de a emite acte juridice administrative care se supun controlului instanțelor în cadrul procedurii de soluționare a contenciosului administrativ. Astfel, CNCD are competență să investigheze, dar în comparație cu Avocatul Poporului, CNCD poate totodată să constate și să sancționeze faptele de discriminare. În același timp, Consiliul elaborează și aplică politici publice în domeniul nediscriminării.

40. Mandatul IRDO se concentrează asupra componentelor de promovare și conștientizare, fără a ignora alte aspecte, precum cercetarea sau cooperarea internă și internațională, raportarea și informarea.

41. În urma adoptării Legii nr. 9/2018 (a se vedea supra, pct. *I.I.5*), instituția Avocatului Poporului a început, la Subcomitetul de acreditare, demersurile de înregistrare în vederea acreditării ca instituție națională pentru promovarea și protecția drepturilor omului.

C. Combaterea segregării rasiale (art. 3) în sistemul educațional [pct. 14 lit. b) din Observațiile finale]

42. După cum s-a anunțat în raportul anterior, autoritățile naționale au continuat monitorizarea pentru a preveni segregarea și au luat, de asemenea, măsuri preventive.

43. MEN a recunoscut existența segregării școlare a copiilor romi în sistemul educațional, în special a cazurilor de segregare rezidențială, și, ca urmare, și-a direcționat în mod constant eforturile pentru a oferi sprijin inițiativelor relevante – ca de exemplu elaborarea unei hărți a cazurilor de segregare a școlilor, care își are originea în proiectul „Școală pentru toți” și este acum operațională în 5 județe –, dar și acțiunilor inspectoratelor școlare județene.

44. Pentru a preveni cazurile de segregare școlară în comunitățile cu majoritate romă, MEN acordă o atenție deosebită punerii în aplicare a setului integrat de măsuri de prevenire, intervenție și compensare, cu accent special pe intervențiile la nivel de școală și elev, având în vedere faptul că segregarea necesită intervenții atât la nivel central, cât și la nivel local, dar și implicarea reprezentanților societății civile.

45. Astfel, în perioada de raportare MEN a depus în fiecare an în rețeaua de educație (respectiv, ISJ) anunțuri oficiale pentru prevenirea segregării în grădinițe și școli, păstrând în același timp sondajul/studiul limbilor minoritare în cadrul limbii materne. Aceste anunțuri au pus accentul pe necesitatea de a structura în mod adecvat grupurile/clasele de nivel începător (pregătitoare, clasa a V-a și a IX-a).

46. În 2016, s-a realizat reforma cadrului legal privind incluziunea și desegregarea școlară. Unul dintre rezultate a fost adoptarea Ordinului-cadru nr. 6134/2016 privind interzicerea segregării școlare în unitățile de învățământ preuniversitar, de modificare a regulamentului ministerial anterior în acest domeniu.

47. Ordinul prevede interzicerea tuturor formelor de segregare școlară, adică segregarea bazată pe performanțele școlare, statutul socio-economic al familiilor, mediul de rezidență, dizabilități, cerințe educaționale speciale, pe lângă criteriul etnic. De asemenea, ordinul a completat cadrul legal existent prin introducerea de indicatori relevanți privind educația de calitate și sancțiunile specifice și relevante și prevede elaborarea și aprobarea, prin ordin al ministrului, a *Metodologiei de monitorizare a segregării școlare* pentru toate criteriile susmenționate și, respectiv, a *Metodologiei de prevenire și intervenție în situațiile de segregare școlară*.

48. Ordinul nr. 6134/2016 a înființat *Comisia Națională pentru Desegregare și Incluziune Educațională* – o structură specializată a MEN al cărei scop general este prevenirea segregării școlare și a cărei sarcină, printre altele, este de a aproba cele două metodologii susmenționate.

49. Ordinul consolidează, de asemenea, rolul inspectoratelor școlare județene în prevenirea și eliminarea tuturor formelor de segregare școlară, precum și rolul *Comisiilor pentru prevenirea și eliminarea violenței, a faptelor de corupție și discriminării în mediul școlar și promovarea interculturalității*, care funcționează în fiecare instituție de învățământ. Aceste comisii sunt stabilite în *Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar* și funcționează permanent începând din anul școlar 2016-2017.

50. Măsurile afirmative implementate în mod continuu includ: crearea de grupuri/clase mixte în învățământul preșcolar, primar și gimnazial (sunt interzise crearea de grupuri/clase/școli de romi pe motive legate de studiul limbii romani și/sau a istoriei și tradițiilor romilor); colaborarea cu mediatori școlari sau alt reprezentant comunitar pentru efectuarea recensămintelor școlare, încurajând în același timp părinții romi să își înscrie

copiii la școală în fiecare an; rezervarea unui număr de locuri în toate clasele, pentru a ține seama de înscrierea la școală cu întârziere a copiilor; interzicerea înscrierii elevilor romi în grupuri/clase de educație specială și școli de educație specială integrată, prin diagnosticarea abuzivă și neprofesionistă a elevilor romi ca având dificultăți de învățare; partajarea spațiilor și facilităților școlare de către toți elevii, indiferent de etnia lor.

51. Din anul școlar 2017-2018, Metodologia de înscriere a copiilor în învățământul primar prevede că IȘJ pot decide reconfigurarea circumscripțiilor școlare pentru a elimina posibilitatea segregării școlare în funcție de locul de reședință.

52. Autoritățile au continuat implementarea *programului de mediere școlară*, dedicat ajutorării copiilor vulnerabili/romi în educație. Pentru a asigura numărul necesar de profesioniști în domeniu, aproximativ 30–60 de mediatori sunt instruiți în fiecare an de MEN, prin intermediul Caselor Corpului Didactic sau în parteneriat cu ONG-uri consacrate. În prezent, există aproximativ 450 de mediatori școlari (75% din aceștia sunt de etnie romă) care lucrează anual în sistemul educațional, în toate județele.

53. În ultimii ani, MEN a participat activ la strategiile naționale de îmbunătățire a situației populației rome și a continuat să acorde o atenție deosebită extinderii celor mai bune practici stabilite în programul multianual PHARE – „Acces la educație pentru grupurile dezavantajate” la nivelul întregului sistem de învățământ.

54. În baza unui protocol încheiat cu UNICEF în iunie 2018, MEN va elabora un proiect de *Metodologie-pilot pentru monitorizarea segregării școlare*. În timpul pilotării metodologiei, datele privind segregarea școlară vor fi încărcate pe platforma electronică asigurată de UNICEF. Metodologia va conține atât un *Cadru integrat de indicatori pentru monitorizarea segregării școlare*, cât și modalitatea detaliată de colectare, încărcare și procesare electronică a datelor privind segregarea școlară, precum și calculul scorurilor de risc de segregare școlară. Pe lângă aceste inițiative, școlile și IȘJ vor avea responsabilitatea de a analiza toate situațiile care indică un nivel scăzut de înscriere la școală a copiilor romi în comparație cu numărul de elevi identificați la recensământul efectuat de unitatea administrativ-teritorială și de a stabili un plan de desegregare.

D. Măsuri împotriva promovării și incitării la discriminare rasială (art. 4 din Convenție) și răspunsul la recomandările făcute la pct. 13 și 17 din Observațiile finale

55. Legislația penală a României prevede sancțiuni împotriva autorilor unor infracțiuni de rasism, xenofobie și alte infracțiuni conexe, atât în Codul penal, cât și în alte dispoziții legale speciale (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor, simbolurilor și faptelor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război; și Legea nr. 157/2018 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea antisemitismului).

56. Astfel, art. 2 din OUG nr. 31/2002, în versiunea în vigoare în prezent, definește o organizație cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob ca fiind orice grup format din trei sau mai multe persoane, care își desfășoară activitatea temporar sau permanent, în scopul promovării ideilor, concepțiilor sau doctrinelor fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe, precum ura și violența pe motive etnice, rasiale sau religioase, superioritatea unor rase și inferioritatea altora, incitarea la xenofobie. În această categorie pot fi incluse partidele și mișcările politice, asociațiile și fundațiile, societățile comerciale, precum și alte organizații cu sau fără personalitate juridică. În același timp, în OUG se prevede că inițierea sau constituirea unei astfel de organizații, aderarea la aceasta sau sprijinirea activității acesteia, sub orice formă, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi (ca pedeapsă complementară). În plus, în conformitate cu art. 4 alin. (2¹) din OUG menționat anterior, distribuirea sau punerea la dispoziția publicului, în orice mod, prin intermediul unui sistem informatic, de materiale rasiste și xenofobe constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la un an la 5 ani. Fapta persoanei de a promova, în public, idei, concepții sau doctrine fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe, se pedepsește

cu închisoare de la 3 luni la 3 ani și interzicerea unor drepturi (ca pedeapsă complementară), conform art. 5 din OUG nr. 31/2002.

57. Codul penal interzice, prin art. 369, orice incitare la ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane și prevede o pedeapsă cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

58. Codul penal, de asemenea, le interzice funcționarilor publici:

- Să provoace unei persoane suferințe puternice, fizice sau psihice, pentru oricare motiv bazat pe o formă de discriminare, această faptă fiind încadrată ca infracțiunea de tortură;
- Să comită abuz în serviciu îngrădind exercitarea unui drept al unei persoane ori creând pentru aceasta o situație de inferioritate pe teme de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA.

59. De asemenea, trebuie subliniat faptul că, în conformitate cu legislația penală a României, o persoană juridică răspunde penal pentru săvârșirea de fapte interzise de lege și încadrate ca infracțiuni, pentru faptele săvârșite în vederea îndeplinirii obiectului său de activitate, ori în numele sau în interesul acesteia. Pe lângă pedeapsa amenzii penale, aplicabilă unei persoane juridice pentru săvârșirea unei fapte penale, instanța poate aplica, de asemenea, pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice în cauză, atunci când persoana juridică a fost constituită în scopul săvârșirii de infracțiuni.

60. Legislația cu privire la asociații și fundații (organizații neguvernamentale), și anume Ordonanța Guvernului nr. 26/2000, confirmă faptul că aceste tipuri de entități neguvernamentale trebuie să fie în permanență în conformitate cu legislația în vigoare, altminteri instanța de judecată va respinge orice cerere de înregistrare, în cazul în care statutul lor proclamă obiective contrare legii sau ordinii publice; mai mult, orice persoană poate solicita dizolvarea lor de către o instanță, dacă scopul sau activitatea lor a devenit ilicită sau contrară ordinii publice sau atunci când realizarea scopului său este urmărită prin mijloace ilicite.

61. În mod similar, Legea cu privire la partidele politice interzice partidele politice care încalcă articolul din Constituție care interzice indemnul la ură națională sau rasială și incitarea la discriminare; în cazul în care un partid politic adoptă, după înființare, un astfel de comportament, acesta poate fi dizolvat de Tribunalul București, în urma unei hotărâri pronunțate în acest sens de Curtea Constituțională. În plus, un partid politic se poate dizolva pe cale judecătorească atunci când activitatea sa a devenit ilicită ori contrară ordinii publice.

62. În plus, întrucât indicațiile prevăzute în partea introductivă a art. 4 nu precizează în mod explicit că astfel de măsuri ar trebui să fie de natură penală, condamnarea actelor discriminatorii se poate realiza și prin adoptarea oricărei măsuri cu efect disuasiv. În acest scop, legislația României prevede măsuri speciale ca sancțiuni administrative care au scopul de a descuraja orice acte discriminatorii, și anume OG nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare. După cum s-a menționat mai sus, în Partea I, o modificare importantă adusă actului normativ sus-menționat este modificarea prevederilor privind sarcina probei, în sensul că s-a instituit o prezumție relativă în favoarea persoanei care prezintă fapte pe baza cărora poate fi presupusă existența unei discriminări.

E. Interzicerea discriminării rasiale sub toate formele și exercitarea drepturilor – Art. 5 din Convenție

1. Elemente generale ale progresului înregistrat la nivel legislativ, administrativ și judiciar pentru a garanta egalitatea în fața legii și exercitarea drepturilor; răspunsuri la pct. 14, 15, 16, 17 din Observațiile finale)

63. Așa cum s-a arătat în raportul anterior al României, cadrul legal (menținut parțial în vigoare, cu unele modificări în perioada examinată) instituit afirmă și recunoaște principiul nediscriminării ca o constantă fundamentală a tuturor politicilor autorităților. Ca atare,

prezenta subsecțiune se referă la măsurile administrative adoptate în vederea aplicării principiului nediscriminării.

64. Ca observație preliminară, trebuie remarcat faptul că, în mod constant, pe parcursul perioadei de raportare, numărul petițiilor depuse la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, precum și cel al plângerilor depuse la instanțe au înregistrat o creștere moderată; de asemenea, în 2013, s-a consolidat efectul de descurajare al legislației antidiscriminare, deoarece cuantumul amenzilor care trebuie aplicate în caz de încălcare a legislației a crescut de 12 ori (acum variind de la 1.000 lei la 30.000 lei, atunci când discriminarea vizează o persoană; și de la 2.000 lei la 100.000 lei, în cazurile în care discriminările vizează un grup de persoane sau o comunitate).

Prevenirea și combaterea discriminării în programele audiovizuale și mediatice

65. După cum s-a indicat în raportul anterior, Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) este autoritatea de reglementare în domeniul mass-mediei audiovizuale publice și private, care supraveghează respectarea Legii audiovizualului și a Codului de reglementare a conținutului audiovizual. Art. 11 și art. 47 din Codul de reglementare interzic difuzarea în programele audiovizuale a oricărei referiri peiorative, defăimătoare sau discriminatorii împotriva unei persoane, precum și referirile peiorative la rasă, etnie, religie, naționalitate, gen și orientare sexuală.

66. În îndeplinirea funcțiilor și sarcinilor atribuite de legea audiovizualului, CNA emite decizii, instrucțiuni și recomandări. Sancțiunile care pot fi aplicate de CNA, pentru nerespectarea dispozițiilor legale în materie, pot fi individualizate de la avertismente până la amenzi sau retragerea licenței, ținând seama de gravitatea faptei, de efectele acesteia, precum și de sancțiunile anterioare.

67. În plus, în urma unei cereri din partea CNCD, CNA a decis să trimită o recomandare posturilor de televiziune și radio pentru a sprijini difuzarea unei campanii „Copiii nu văd diferențe acolo unde ele nu există”, în cadrul unei campanii mai ample derulate de CNCD, „Copii și tineri la risc și inițiative locale și regionale destinate reducerii inegalităților naționale și promovării incluziunii sociale”, derulate în cadrul Mecanismului Spațiului Economic European pentru perioada 2009-2014.

68. În perioada 2010-2018, pentru nerespectarea prevederilor audiovizuale privind discriminarea și xenofobia, după analizarea în sesiuni publice a rapoartelor de monitorizare ale Direcției Monitorizare, CNA a aplicat 30 de sancțiuni, din care 4 avertismente și 26 de amenzi.

69. Cu privire la Internet, s-a înființat o unitate de combatere a criminalității informatice în cadrul poliției; în cadrul unui proiect preconizat să înceapă la sfârșitul anului 2019 – „Acțiune integrată pentru combaterea infracțiunilor motivate de ură, în special împotriva comunităților de romi, și pentru asigurarea unui standard înalt de calitate al serviciului de poliție” – propus pentru finanțare prin intermediul Mecanismului Financiar Norvegian, se prevede operaționalizarea unei unități dedicate combaterii infracțiunilor motivate de ură, precum și a discursurilor de incitare la ură în mediul online. Principalele activități ale proiectului vor consta în transferul de expertiză (formare, vizite de studiu și stagii profesionale), campanii antivictimizare în comunitățile romi și campanii de conștientizare a publicului specializat și a publicului larg.

70. În același timp, cadre ale poliției specializate din structurile de cercetare penală și relații publice au participat, în 2018, la cel de-al doilea exercițiu de monitorizare, inițiat de Comisia Europeană, pentru testarea reacțiilor companiilor IT (Facebook, Twitter, Google-Youtube și Microsoft) în legătură cu eliminarea conținutului online instigator la ură.

71. În perioada 2012-2018, CNCD a aplicat 10 sancțiuni pentru afirmațiile discriminatorii făcute de jurnaliști (o descriere mai detaliată a jurisprudenței se găsește în Anexa 4).

Prevenirea și combaterea discriminării în sfera politică

72. La validarea lor ca parlamentari, fiecare deputat ori senator depune un jurământ să respecte Constituția și legile țării, democrația și drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor; această obligație este prevăzută în Constituție și reiterată în Statutul deputaților

și al senatorilor, adoptat prin Legea nr. 96/2006, cu modificările și completările ulterioare. În plus, statutul subliniază angajamentul deputaților și senatorilor să respecte persoanele și să nu aibă atitudini sau să folosească expresii ori cuvinte injurioase, ofensatoare, discriminatorii sau calomnioase. Nerespectarea acestor dispoziții constituie abatere disciplinară, dacă nu a fost săvârșită în așa fel încât să fie încadrată ca infracțiune; președintele de ședință al Camerei din care face parte deputatul sau senatorul poate aplica diverse sancțiuni, de la atenționare verbală până la îndepărtare din sală pe durata ședinței sau avertisment scris.

73. Codul de conduită al deputaților și al senatorilor adoptat în octombrie 2017 consolidează obligația de a nu folosi expresii sau cuvinte jignitoare, indecente sau calomnioase. Orice sesizare în legătură cu nerespectarea codului de către deputați sau senatori revine spre soluționare Comisiei Juridice a Camerei din care face parte parlamentarul; în termen de 30 de zile, Comisia Juridică va întocmi raportul, conținând, de asemenea, în caz de constatare a încălcării, propunerea de măsuri de sancționare.

74. În perioada 2011-2018, CNCJ a aplicat 12 sancțiuni pentru afirmații discriminatorii făcute de politicieni (o descriere mai detaliată în Anexa 4).

Combaterea rasismului în sport

75. Conform art. 10 lit. r) din Legea nr. 4/2008⁷, în vederea organizării activităților sportive, organizatorul de competiții sau de jocuri sportive are obligația să interzică afișarea în arena sportivă a simbolurilor, sloganurilor ori textelor cu conținut obscen sau care incită la denigrarea țării, la xenofobie, la ură națională, rasială, de clasă ori religioasă, la discriminări de orice fel și la violență, indiferent pe ce suport ar fi inscripționate. În vederea combaterii violenței în sport, toate structurile cu atribuții în domeniul organizării și desfășurării competițiilor și jocurilor sportive, precum și pe linia asigurării ordinii cu ocazia desfășurării acestora au obligația de a stabili măsuri preventive în scopul informării și educării publicului spectator, promovării spiritului de fairplay și a modului civilizată de comportare.

76. Având în vedere apariția în trecut, în timpul evenimentelor sportive, a mai multor acte de violență și/sau de discriminare, precum și în concordanță cu programele preventiv-educative desfășurate de MAI prin intermediul Inspectoratului General al Jandarmeriei Române, reprezentanții acestei structuri au participat la grupuri de lucru cu scopul de a elabora „Strategia de combatere a discriminării în fotbalul românesc” și la alte activități de formare privind discursul de incitare la ură și infracțiunile motivate de ură organizate de Institutul interregional de cercetare al Națiunilor Unite privind criminalitatea și justiția.

77. Totodată, Jandarmeria Română a organizat sesiuni de lucru cu reprezentanții demonstrațiilor pentru a le prezenta cerințele legale pentru desfășurarea de evenimente sportive și obligațiile lor, în calitate de organizatori, pentru a preveni o posibilă încălcare a drepturilor altor persoane.

78. Întreg personalul MAI beneficiază de sesiuni de formare privind obligația de a adopta întotdeauna un comportament echitabil, imparțial, nediscriminatoriu, fără deosebire de rasă, sex, religie, naționalitate, apartenență politică, avere sau origine socială, cu respectarea deplină a dispozițiilor interne și internaționale privind drepturile omului; mai mult, conducerea Jandarmeriei asigură întregului personal implicat în îndeplinirea misiunilor de ordine și siguranță publică formare cu privire la cadrul legal referitor la folosirea forței, precum și cu privire la diferitele mijloace prevăzute de lege și metode de acțiune în diverse împrejurări.

79. S-au înființat echipe de dialog pentru o comunicare permanentă cu societatea civilă pentru a preveni încălcarea drepturilor și libertăților individuale, acordându-se o atenție specială prevenirii și rezolvării pe cale amiabilă a unor posibile situații tensionate, evitându-se astfel degenerarea în conflicte.

80. În ultimii ani, FRF a depus mari eforturi pentru a combate discriminarea, rasismul și discursul de incitare la ură printr-o abordare structurată a măsurilor luate, pe baza unei Strategii de combatere a discriminării în fotbal pentru perioada 2016-2020. Pentru a se

⁷ Privind prevenirea și combaterea violenței cu ocazia competițiilor și a jocurilor sportive.

asigura că aplicarea strategiei va genera rezultate coerente și durabile, FRF a creat – împreună cu mai multe părți interesate din societatea civilă, mediul academic și administrație – o platformă comună și mai multe proiecte concepute în diferite forme de colaborare care urmăresc obiective comune.

81. În același timp, cu sprijinul UEFA, FIFA și al organizațiilor internaționale dedicate promovării unui fotbal mai bun (CAFE, FARE Network, Supporters Direct, etc.), se pot menționa rezultate concrete, precum:

- Introducerea pentru prima dată în 2016 în raportul Match Delegate a unei coloane speciale dedicate raportării incidentelor discriminatorii de discurs de incitare la ură sau comportament rasist;
- Organizarea unui turneu anual de fotbal intitulat „Cupa Diversității”, eveniment care reunește echipe de fotbal reprezentând minoritățile naționale (prezente cel puțin 14 din 19 organizații minoritare);
- Organizarea Campionatului Național de Fotbal Unificat în 7 jucători, în colaborare cu Jocurile Olimpice Speciale;
- Acordarea de sprijin unor organizații precum Centrul de Politici pentru Romi și Minorități, Asociația Down Plus, Fundația Dezvoltarea Popoarelor, Fundația ESCO + etc., pentru a aborda riscul excluziunii sociale a copiilor proveniți din medii defavorizate.

82. În același timp, FRF a implementat cu succes două proiecte finanțate din fonduri UE, prin care a reușit să creeze locuri de muncă pentru persoanele defavorizate. O atenție deosebită a fost acordată combaterii incidentelor privind etica profesională a jurnaliștilor în ceea ce privește respectarea demnității umane, asigurând sesizarea promptă a autorităților competente în cazurile în care victimele comportamentului lipsit de etică erau deopotrivă jucători de fotbal români și străini. Angajamentul FRF în combaterea discriminării în viitor va înregistra cu siguranță rezultate consistente, datorită viziunii strategice și a parteneriatelor cu organizații relevante din acest domeniu, pe o platformă de valori și scopuri comune.

83. CNCD a implementat, de asemenea, mai multe proiecte de sprijinire a nediscriminării în timpul și prin intermediul evenimentelor sportive, astfel cum sunt detaliate în Anexa 4.

2. Exercițarea drepturilor

(a) Dreptul la tratament egal în fața instanțelor și a tuturor celorlalte organe de administrare a justiției

84. Adoptarea noilor coduri în materie civilă și penală, astfel cum se indică în Secțiunea I, a confirmat importanța acordată principiului nediscriminării.

a.1

85. În ceea ce privește accesul la justiție și egalitatea de tratament în cadrul procedurilor judiciare, aceste acte legislative noi confirmă dreptul cetățenilor români aparținând minorităților naționale de a vorbi în limba maternă în fața instanțelor judecătorești, deși actele de procedură se redactează în limba română. În plus, cetățenii străini și apatrizii care nu înțeleg sau nu pot vorbi limba română au dreptul, în mod gratuit în cursul procesului penal, să studieze toate actele și înscrisurile aflate la dosar, să vorbească și să argumenteze în instanță, folosind un interpret autorizat, cu excepția cazului în care legea prevede acest lucru. În cauzele penale, atunci când asistența juridică este obligatorie, suspectului sau inculpatului i se oferă gratuit posibilitatea de a comunica prin intermediul unui interpret cu apărătorul său în vederea pregătirii ședinței, a exercitării unei căi de atac sau a oricărei alte propuneri care are legătură cu soluționarea cauzei.

86. MJ eliberează autorizația de traducător/interpret autorizat, astfel încât persoana solicitantă/persoanele solicitante să furnizeze serviciile în calitate de traducător/interpret autorizat. Autorizația se eliberează în baza unei cereri oficiale depuse de partea interesată, care trebuie să respecte cerințele legale în domeniu. În cazul în care o astfel de cerere nu este depusă la MJ, acesta din urmă nu poate emite autorizația respectivă.

87. Pentru perioada 2010-2018, s-au obținut următoarele date în ceea ce privește limbile pentru care s-a emis autorizația de interpret sau traducător:

Nr.	Limba	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1.	Bulgară	6	10	10	7	2	2	3	4	2
2.	Croată	4	1	1	1	-	-	-	-	-
3.	Cehă	5	3	4	5	3	-	-	-	-
4.	Germană	586	407	370	215	150	155	51	10	7
5.	Maghiară	164	177	112	67	68	36	14	2	2
6.	Rusă	68	63	54	27	31	27	14	6	4
7.	Sârbă	9	8	5	-	2	2	2	-	1
8.	Slovacă	14	10	7	2	5	2	1	-	-
9.	Turcă	14	5	8	3	8	4	2	4	2
10.	Ucraineană	13	7	5	3	4	2	4	-	2
Total		883	691	576	330	273	230	91	26	20

88. În plus, începând din aprilie 2012, MAI, prin IGPR, a implementat proiectul intitulat „Promovarea conceptului de poliție de proximitate în zonele rurale, îndeosebi în comunitățile de romi și alte comunități defavorizate socio-economic”, finanțat prin Programul de cooperare elvețiano-român. Proiectul urmează să se încheie în septembrie 2019.

89. În cadrul proiectului menționat s-au organizat cursuri de formare având ca scop dezvoltarea de abilități lingvistice specifice în limba romani; polițiștii români urmează să dezvolte competențe în domeniul culturii și limbii romani și al relațiilor interculturale – prin familiarizarea cu elemente legate de normele, tradițiile, obiceiurile și istoria romilor.

a.2

90. Având în vedere cadrul legal cuprinzător, autoritățile și-au concentrat eforturile, în perioada abordată în prezentul raport, asupra punerii în aplicare și diseminării acestuia.

91. În ceea ce privește diseminarea legislației privind combaterea discriminării rasiale, unul dintre cele mai importante proiecte este „Îmbunătățirea accesului la justiție. O abordare integrată cu accent pe populația romă și alte grupuri vulnerabile”, implementat în perioada 10 martie 2014 – 30 aprilie 2017 de către CSM ca Promotor de proiect⁸. Obiectivele generale ale proiectului au vizat îmbunătățirea accesului la justiție al grupurilor vulnerabile, cu accent pe populația romă, prin acordarea de asistență juridică directă și prin organizarea de activități conexe pentru a spori gradul de conștientizare a drepturilor și libertăților fundamentale.

92. În cadrul proiectului s-au desfășurat următoarele activități:

- Un *Studiu privind accesul la justiție al grupurilor vulnerabile (în perioada iunie – decembrie 2014)*⁹; acesta reprezintă un material documentat aprofundat cu privire la diferitele dimensiuni ale vulnerabilităților, deoarece detaliază elementele fundamentale și reperele juridice la nivel național și internațional în ceea ce privește accesul la justiție al grupurilor vulnerabile, prezintă percepțiile și atitudinile locale în această privință, precum și situația reală din România legată de accesul la justiție în general, și în special accesul la justiție al romilor și al altor grupuri vulnerabile.
- Documentul a fost conceput ca un început realist pentru identificarea mecanismelor de conștientizare și îmbunătățirea accesului la justiție, o parte din acestea fiind evaluate în cadrul proiectului, în a doua etapă de implementare a acestuia. Studiul a fost editat și tipărit în 531 de exemplare în limba română și 50 de exemplare în limba

⁸ În parteneriat cu Administrația Instanțelor din Norvegia, INM și ANR.

⁹ Disponibil online la:

<https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=Y3NtLmNzbTE5MDkucm98bm9yd2F5Z3Jhb nRzfGd4OjNjMmM5YTM5NWNmNWY3YjM>.

engleză, care au fost distribuite instituțiilor de justiție și autorităților publice locale centrale, ONG-urilor și partenerilor de proiect.

- 5 activități de formare pentru combaterea discriminării; acestea au fost organizate în perioada martie – iunie 2015, cu 139 de participanți din grupurile țintă – judecători, procurori și avocați.
- 7 centre regionale au fost înființate pentru acordarea de asistență juridică directă grupurilor vulnerabile prin intermediul avocaților contractați de promotorul de proiect. Activitatea de asistență s-a desfășurat în spațiile speciale puse la dispoziție de Tribunalele Buzău, Mureș, Dolj și Cluj, de Curțile de Apel Oradea și Iași, precum și de Judecătoria Sectorul 3 București. S-a acordat asistență juridică directă unui număr de 796 de beneficiari aparținând grupurilor vulnerabile, iar comisia de recepție (înființată la nivelul CSM) a aprobat activitatea desfășurată pentru 762 de persoane.
- Un pachet informativ¹⁰, conceput ca un instrument informativ pentru grupurile vulnerabile, format din 11 secțiuni care oferă răspunsuri la o serie de probleme, precum definirea conceptelor de vulnerabilitate și grup vulnerabil, condițiile de acordare a asistenței juridice, serviciile sociale acordate de autoritățile locale, protecția împotriva discriminării și violenței domestice, protecția și drepturile persoanelor cu dizabilități, familia/căsătoria, asigurările de sănătate, asigurările sociale; au fost editate și tipărite 5.000 de exemplare din pachetul informativ, precum și 3.000 de exemplare din versiunea audio în limbile română și romani.
- 7 ateliere regionale de asistență juridică au fost organizate în locurile în care au fost înființate centrele de asistență juridică, în scopul prezentării pachetului informativ, cu participarea a 234 reprezentanți ai autorităților locale și centrale [*membri ai grupurilor mixte de lucru – mixed working groups/MWG – înființate prin ordinul prefectului, în vederea monitorizării implementării măsurilor din Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2015-2020, ai birourilor județene pentru romi (BJR), membri ai grupurilor de inițiativă locală (GIL)*], reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale care acționează în zona vulnerabilă socială, reprezentanți ai comunității rome, experți locali pentru romi, mediatori sanitari și educaționali, judecători, procurori, avocați și membri ai serviciului de probațiune.
- O campanie de conștientizare, cu scopul de a distribui pachetul informativ și de a face cunoscute în cadrul grupurilor vulnerabile, al autorităților locale și centrale și al ONG-urilor informațiile privind înființarea și funcționarea centrelor de asistență juridică (martie – aprilie 2017).
- Campania de conștientizare s-a desfășurat în șapte județe din țară sub sloganul „*Vreau să îmi cunosc drepturile ca să nu rămân vulnerabil*”, concentrându-se pe 3 tipuri de activități: conceperea, distribuirea și afișarea a 150 de roll-up-uri cu informații relevante despre centrele de asistență juridică și pachetul informativ de la sediile autorităților locale și centrale, ale instanțelor judecătorești, serviciilor de probațiune, penitenciarelor și ONG-urilor din cele 7 județe; publicarea a 3 articole în presa locală tipărită din cele 7 județe; seturile de presă publicate „*Fiecare cetățean are acces garantat la justiție!*”, „*7 centre de asistență juridică înființate la nivel național*” „*Vreau să îmi cunosc drepturile ca să nu rămân vulnerabil*” au fost concepute în ordine logică și au inclus informații despre înființarea biroului de asistență juridică pentru locul respectiv, informații despre centre similare înființate în cadrul proiectului și informații despre pachetul informativ conceput în cadrul proiectului; organizarea de activități din-ură-în-ură pentru comunitățile rome din cele 7 județe (14 misiuni în comunitățile rome). În cadrul campaniei s-au distribuit 4.000 de exemplare tipărite din pachetul informativ și 2.700 de exemplare din versiunea audio a pachetului informativ în limbile romani și română. Pentru a crește impactul asupra grupului țintă, la nivelul promotorului de proiect s-au adoptat măsuri pentru a distribui ONG-urilor

¹⁰ Disponibil la <https://sites.google.com/a/csm.csm1909.ro/norwaygrants/pachet-informativ>.

și autorităților locale restul de 1.000 de exemplare din pachetul informativ și 300 de exemplare din versiunea audio.

- 10 sesiuni de formare privind combaterea discriminării au fost organizate, cu participarea a 236 de reprezentanți ai autorităților publice centrale și locale, ai instanțelor și parchetelor, ai sindicatelor barourilor și ONG-urilor.

(b) Dreptul la securitatea persoanei și la protecția statului împotriva violențelor și maltratărilor

b.1.

93. Comportamentul polițiștilor este reglementat de lege (care incriminează tortura și relele tratamente și împiedică folosirea probelor obținute ca urmare a unor astfel de fapte), precum și de Codul de etică și deontologie al polițistului, care prevede în special că utilizarea forței trebuie să îndeplinească cerința de absolută necesitate și principiul proporționalității. Cadrul legal care reglementează comportamentul polițiștilor este însoțit de o gamă largă de activități de formare pentru a se asigura faptul că membrii organelor de aplicare a legii promovează angajamentul față de drepturile fundamentale ale persoanelor aflate sub responsabilitatea lor. Impactul acestor măsuri este încurajator: în 2014, cu ocazia ultimei sale vizite periodice în România, CPT a remarcat că frecvența și gravitatea acuzațiilor de rele tratamente fizice cauzate de membrii organelor de aplicare a legii au scăzut începând din 2010, în special în regiunea București.

94. Legea garantează persoanelor private de libertate de către poliție și reținute oficial sau arestate preventiv dreptul de acces la un avocat și la un medic, precum și dreptul de a informa un terț ales. Vizita medicală este obligatorie la primirea în centrele de reținere și arestare preventivă ale poliției. În timpul arestării preventive, persoanele private de libertate beneficiază de asemenea de examinări medicale periodice. Persoanele aflate în custodia poliției/arestare preventivă au dreptul de a fi examinate de un medic ales de aceștia, pe lângă examinările care trebuie efectuate de medicii care asigură asistența medicală la nivelul centrelor. În cazul în care constată urme de violență pe corpul persoanelor sau în cazul în care acestea susțin că au suferit un abuz, medicii care asigură asistența medicală la nivelul centrelor trebuie să întocmească un dosar și să sesizeze procurorii. La cerere, aceste persoane sunt supuse apoi unui examen medico-legal. Cu ocazia vizitei sus-menționate, CPT a remarcat astfel că persoanele aflate în centrele de reținere și arestare preventivă ale poliției pot obține de acum înainte rapoarte de expertiză medico-legală fără a depinde de aprobare din partea organului de anchetă.

95. Serviciul Coordonare Centre de Reținere și Arestare Preventivă, a cărui activitate a fost, de asemenea, evaluată pozitiv de CPT, monitorizează îndeaproape aplicarea acestor garanții de către poliție și de către personalul medico-sanitar desemnat în aceste unități. Acest lucru va permite autorităților să îmbunătățească în continuare cadrul legal referitor la aceste garanții, precum și punerea în aplicare a acestora, în conformitate cu angajamentul pe care și l-au asumat în această privință.

96. Pentru a se asigura că aceste dispoziții sunt aplicate în mod adecvat, MAI a adoptat în 2018 un Regulament privind organizarea și funcționarea centrelor de reținere și arestare preventivă, precum și măsurile necesare pentru siguranța acestora; în plus, a întocmit și popularizat un Ghid privind asistența medicală în centrele de reținere și arestare preventivă ale poliției și este în curs de recrutare de personal medical suplimentar pentru a lucra în aceste centre.

97. În ceea ce privește politica de angajare a persoanelor aparținând minorităților naționale/etnice în cadrul MAI, atragerea membrilor acestor minorități naționale către o carieră în organele de ordine și siguranță publică și formarea acestora în domenii și aspecte legate de minorități constituie o prioritate în domeniul activității de resurse umane a Ministerului Afacerilor Interne, așa cum se arată în Anexa 6 la raport.

98. Punerea în aplicare a principiului discriminării pozitive a fost extinsă la nivelul întregului sistem de educație MAI, prin urmare, dacă într-una dintre școli rămân locuri libere în urma examenului de admitere (din cele alocate în mod special tinerilor romi), candidații de aceeași etnie care au ales inițial o altă instituție (școlile de agenți de poliție/de pregătire a

agenților poliției de frontieră/de subofițeri de pompieri) vor avea prioritate la ocuparea acestor locuri.

99. De asemenea, au fost promovate campanii de încurajare a tinerilor aparținând minorităților să aleagă o carieră în cadrul structurilor de poliție (a se vedea Anexa 6).

b.2.

100. Modificarea din 2016 a Legii nr. 17/1996 privind regimul armelor de foc și al munițiilor a sporit calitatea cadrului legal privind utilizarea armelor de foc și asigurarea conformității cu normele care decurg din jurisprudența Curții în acest domeniu. Astfel, s-au modificat situațiile în care o persoană autorizată poate folosi o armă de foc, pentru a limita ipoteza în care uzul de armă este legitim.

101. De asemenea, legea descrie în mod specific acțiunile care trebuie întreprinse imediat după folosirea armei de foc. Ca atare, fiecare situație de folosire a armelor de foc se raportează de urgență, în mod ierarhic. De îndată ce va fi posibil, raportul se va întocmi în scris. Dacă în urma uzului de armă s-a produs moartea sau vătămarea unei persoane, fapta se comunică, de îndată, procurorului competent de către instituția din care face parte persoana care a executat uzul de armă. Obligația de a acorda primul ajutor și asistență medicală persoanelor rănite a rămas în vigoare.

102. În final, acum legea prevede în mod expres că autoritățile cu atribuții în domeniile sus-menționate au obligația de a pregăti personalul autorizat să poarte și să folosească arme de foc cu privire la condițiile utilizării acestora, precum și de a institui testări teoretice și practice periodice.

103. Întreaga legislație privind folosirea armelor de foc este predată ofițerilor și agenților de poliție în cadrul programelor de formare inițială și al sesiunilor de formare la locul de muncă, prin metode teoretice și practice. În ceea ce privește formarea inițială a cadrelor de poliție în instituțiile de învățământ, sunt prevăzute programe speciale având în vedere instruirea pe teren și se acordă o mare importanță programelor practice ca simulări. Toate instituțiile de formare din cadrul MAI predau o serie de teme care pregătesc viitorii ofițeri și agenți de poliție în folosirea eficientă a armelor de foc: pregătire militară, măsuri individuale de utilizat în timpul intervențiilor, citarea, urmărirea și prinderea persoanelor, utilizarea armelor de foc în diferite situații, procedura legală care trebuie respectată atunci când se utilizează arme de foc.

104. În ceea ce privește instruirea la locul de muncă, frecvența instruirii ofițerilor și agenților de poliție care sunt deja în activitate se stabilește în funcție de încadrarea acestora în trei categorii: serviciul pentru acțiuni speciale, serviciul operațional și serviciul neoperațional. Ofițerii și agenții de poliție care nu respectă baremul obligatoriu urmează cursuri de formare suplimentară. Ca urmare a intrării în vigoare a modificărilor aduse legii, în perioada octombrie–noiembrie 2016, la nivelul tuturor unităților centrale și teritoriale de poliție au fost organizate sesiuni teoretice de instruire privind utilizarea armelor de foc. Evaluarea cunoștințelor teoretice în perioada noiembrie–decembrie 2016 a cuprins un număr de aproape 42.000 de ofițeri și agenți de poliție; în cazul ofițerilor și agenților care au obținut calificativul „Nesatisfăcător” s-au luat măsuri de formare suplimentare.

105. Formarea obligatorie la locul de muncă, care acoperă 40% din programul de lucru și este dedicată instruirii profesionale, fizice și de tir, completată cu cel puțin 12 zile de pregătire tactică și intervenție în fiecare an, asigură pregătirea profesională și practică adecvată a membrilor grupurilor speciale de intervenție.

b.3.

106. Ca urmare a demilitarizării Poliției Române în 2002, anchetele privind ofițerii de poliție și ofițerii din serviciul pentru intervenție rapidă au intrat în atribuțiile parchetelor și instanțelor civile; parchetele și instanțele militare își mențin competența de a efectua anchete în privința jandarmilor; modificările aduse statutului judecătorilor și procurorilor militari în 2004 garantează de acum înainte independența instituțională a acestora.

107. Având în vedere că actualul cadru legal este capabil să asigure caracterul adecvat și riguros al acestor anchete, autoritățile s-au concentrat în principal asupra consolidării

independenței și eficacității practice a acestora. În octombrie 2015, PICCJ a adoptat o Strategie în acest sens, decizând astfel că aceste anchete vor fi efectuate de acum înainte exclusiv de către procurorii de la parchetele de pe lângă instanțele superioare (tribunale și curți de apel).

108. Șefii acestor parchete trebuie să desemneze procurori care se vor ocupa în principal de acest tip de cazuri. S-a instituit o procedură de monitorizare și raportare pentru detectarea și consilierea procurorului general, dar și a procurorilor care efectuează anchetele, cu privire la greșelile și erorile comise în cursul acestor anchete și pentru asigurarea de măsuri corective. Organul însărcinat cu această misiune este Serviciul de îndrumare și control din cadrul PICCJ. În plus, un al doilea Ordin al PICCJ desemnează un parchet individual, și anume Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București, pentru urmărirea penală a polițiștilor (inclusiv a celor care nu aparțin corpului de poliție) și a angajaților din ANP, în cele mai grave cazuri (când victima se afla în arest la momentul comiterii infracțiunii, iar victima prezintă leziuni traumatiche, atestate prin certificat medical sau medico-legal). O regulă similară a fost instituită pentru Parchetul de pe lângă Tribunalul București cu privire la agenții de poliție. Prin acordarea de atribuții de urmărire penală în cele mai grave cazuri de rele tratamente comise de funcționari publici numai parchetelor sus-menționate, Procurorul General a avut în vedere ideea de a restrânge anchetele penale în astfel de cazuri în vederea sporirii gradului de responsabilitate a procurorilor și a facilitării controlului calității asupra activității acestora.

109. În urma acestor ordine, Serviciul de îndrumare și control din cadrul PICCJ a desfășurat un număr total de 7 activități de evaluare și control privind activitățile procurorului în domeniile relevante: 2 în 2015, 1 în 2016, 3 în 2017 și 1 în 2018. În aceste ocazii, s-au luat măsuri concrete pentru corectarea neregulilor constatate:

- Examinarea de către Procurorul General sau de către prim-procurori a unei anumite soluții adoptate de procurorii din subordine;
- Măsuri destinate accelerării procedurilor;
- Unificarea practicii parchetelor în domeniul infracțiunilor menționate;
- Specializarea procurorilor.

110. PICCJ a solicitat, de asemenea, INM să organizeze activități de formare specifice pentru procurorii desemnați astfel.

b.4.

111. Profilarea rasială nu este nicidecum utilizată de poliție, parchete sau instanțe din România.

3. Măsuri puse în aplicare pentru combaterea discriminării romilor

112. Cel mai recent document strategic adoptat pentru îmbunătățirea incluziunii romilor este Strategia de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2012-2014 (denumită în continuare „Strategia”) (ultima revizuire datează din 2015). Strategia a fost adoptată în urma unei ample consultări a entităților administrației publice centrale, a organizațiilor societății civile, academicienilor, experților din instituțiile ONU și Banca Mondială, a oficiilor diplomatice din București.

113. Strategia acoperă patru domenii esențiale – educația, ocuparea forței de muncă, sănătatea și locuințele –, precum și alte domenii, ca de exemplu serviciile sociale și cultura. Punctul Național de Contact pentru Romi (PNCR) și ANR coordonează procesul de incluziune a romilor la nivel național și local, iar Comitetul interministerial, care implică toate instituțiile centrale, asigură punerea în aplicare de către diferitele ministere și autorități locale relevante.

(a) Accesul la educație al copiilor romi [pct. 14 lit. b) din Observațiile finale]

114. Legea educației naționale a introdus un nivel minim de finanțare a educației naționale, stabilit la 6% din PIB-ul anual, urmând a se aloca anual prin lege. Cu toate acestea, având în vedere imperativul unui deficit bugetar maxim și necesitatea de a echilibra toate cheltuielile

de la bugetul de stat, punerea în aplicare a acestei prevederi a fost amânată până în 2021; sumele au crescut în mod constant, astfel cum se indică în tabelul din Anexa 7. În plus, instituțiile de învățământ (atât de nivel preuniversitar, cât și universitar) pot să obțină și să utilizeze în mod autonom veniturile proprii.

115. Finanțarea educației naționale se face atât din bugetul de stat, cât și din bugetele autorităților administrative publice locale. Finanțarea instituțiilor de învățământ preuniversitar are trei componente – de bază, complementară și suplimentară. Finanțarea se face pe baza costului standard pentru fiecare elev/preșcolar, care se stabilește pentru fiecare nivel de educație, traseu și specializare/domeniu; creșterea valorii în perioada de referință, precum și detalii privind conținutul celor 3 tipuri de finanțare sunt prezentate în Anexa 7.

116. Creșterea salariilor cadrelor didactice în perioada 2014/15 și 2018/19 a fost de 181% pentru cadrele didactice din învățământul preșcolar și primar și de 164% pentru cadrele didactice din învățământul secundar¹¹ (unul dintre cele mai ridicate procente din UE).

Accesul la educație gratuită și de calitate pentru toți copiii

117. Legea educației prevede în mod clar că învățământul de stat este gratuit (art. 9) și că elevii și profesorii din învățământul de stat beneficiază de manuale școlare gratuite, atât pentru învățământul în limba română, cât și pentru cel în limbile minorităților naționale, în condițiile legii.

118. *Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar* prevede că comitetul de părinți al clasei poate decide să susțină financiar clasa sau școala; această decizie nu este obligatorie pentru părinți și nu poate fi pusă în practică decât prin asociația de părinți cu personalitate juridică. În plus, regulamentul interzice implicarea elevilor sau a personalului din unitatea de învățământ în strângerea/gestionarea fondurilor; încălcarea interdicției constituie abatere disciplinară.

119. Un sondaj realizat în 2018 de Salvați Copiii România¹² a arătat că peste 81% din părinții respondenți au confirmat că nu este obligatorie contribuția cu bani pentru școală sau clasă; 72% din părinți nu au făcut nici o plată voluntară la fondul școlii și 44 % la fondul clasei.

120. Legea nr. 1/2011 prevede că unitățile de învățământ pot să își extindă activitățile educaționale cu elevii prin programe „Școala după școală”. Activitățile oferite prin acest tip de servicii includ activități de consolidare a competențelor dobândite sau de accelerare a învățării, precum și activități de învățare remedială. De asemenea, oferă elevilor un spațiu sigur ca alternativă la petrecerea timpului liber în medii cu potențial dăunător.

121. Finanțarea acestui program poate fi asigurată din surse multiple, inclusiv din bugetele autorităților locale, iar în cazul elevilor din grupuri defavorizate, din bugetul de stat (detalii sunt prezentate în Anexa 7).

Acces la învățământul primar și secundar pentru toți copiii și măsuri de garantare a accesului copiilor defavorizați, în special al copiilor romi și al copiilor cu dizabilități

122. Pe lângă măsurile de asistență socială inițiate anterior, dedicate grupurilor vulnerabile¹³, autoritățile au identificat noi stimulente pentru creșterea accesului și a participării la școală. Printre aceste măsuri se numără:

¹¹ A se vedea https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/teacher_salaries_2018_19.pdf . Suma brută include contribuția la sistemul de sănătate, sistemul de asigurări sociale și sistemul de pensii.

¹² <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/7d/7da9f60a-0725-43a7-b04b-a717ca489210.pdf>.

¹³ - transport gratuit (cu autobuze școlare) pentru elevii din comunitățile izolate la școală/rambursarea cheltuielilor de transport pentru naveta elevilor pe distanțe de până la 50 km;
- stimulente financiare pentru elevii care nu pot beneficia de educație în orașele lor natale;
- gustări zilnice pentru copiii din unitățile de învățământ preșcolar, primar și secundar, constând în fructe, legume, lapte și produse lactate pentru preșcolarii și elevii din unitățile de învățământ;

- *Vouchere sociale* pentru stimularea participării copiilor din familii defavorizate la învățământul preșcolar (grădiniță), începând din 2015 (50 lei/lună, pentru o participare școlară mai mare de 50%);
- *Rechizite școlare gratuite* pentru copiii din familii defavorizate socio-economic: proiectul *Rechizite pentru preșcolari și elevi - șanse egale la educație* a oferit pachete de rechizite de școală preșcolară și ghiozdane de școală elevilor din învățământul primar și gimnazial (clasele II-VIII). În vederea alocării de către Comisia Europeană a sumei de 27 milioane de euro pentru educație până în 2023, MEN va depune anual o cerere de finanțare pentru rechizite pentru elevi și preșcolari; 571.108 de elevi beneficiari în anul școlar 2015-2016; 55.234 de elevi beneficiari în anul școlar 2016-2017; 337.001 de elevi beneficiari în 2017-2018;
- Din 2016, MEN a implementat, în 50 unități de învățământ preuniversitar de stat, un program-pilot *Masă caldă pentru elevi*, oferind sprijin alimentar preșcolărilor și elevilor, cu 54.709 beneficiari în anul școlar 2018-2019.

123. Au fost continuate măsurile afirmative pentru elevii și tinerii romi care au fost lansate anterior, ca de exemplu: acordarea anuală a unor locuri separate pentru elevii/studentii romi la admiterea în licee/universități; instruirea anuală a mediatorilor școlari (în general, etnici romi); formarea inițială a tinerilor romi prin învățare la distanță/reducerea cursurilor cu frecvență pentru a deveni cadre didactice în comunitățile de romi, formarea anuală prin cursuri intensive pentru profesori în domeniul istoriei și limbii romilor cu sprijinul UNICEF; sprijin anual pentru asigurarea educației în limba romani în unitățile de învățământ preșcolar și primar; precum și predarea istoriei, culturii și limbii romani la nivel primar și secundar.

124. Printre măsurile menite să stimuleze procesul de incluziune, ar trebui menționată creșterea ponderii elevilor romi care beneficiază de sprijin în cadrul programelor „Școala după școală” sau „A Doua Șansă”; anual, aproximativ 5.000-7.000 de adolescenți, tineri și adulți, din care 60% sunt romi) participă la cursuri de recuperare școlară de tipul a doua șansă.

125. În cadrul Granturilor SEE 2014-2021, programul Educație, burse, ucenicie și antreprenariat pentru tineri – ESAYEP, care include o componentă destinată elevilor romi (cu un buget total de 1.411.756 EUR) a permis finanțarea a 7 proiecte privind școala și educația incluzivă, toleranța, mediile multiculturale, antidiscriminarea și cetățenia democratică, precum și formarea profesorilor pe teme conexe. Fiecare dintre proiectele finanțate include următoarele activități care urmează să se desfășoare în școlile partenere:

- Formarea cadrelor didactice care lucrează cu copii romi cu privire la modalitățile de facilitare a incluziunii acestor copii (abordări de predare centrate pe elevi, școală incluzivă și predare într-un mediu multicultural, democrație și educație cetățenească activă, drepturile omului/copilului, toleranță, antidiscriminare);
- Elaborarea de programe de învățământ și materiale educaționale privind mediul multicultural și incluziv;
- Activități de învățare și conștientizare cu privire la problema antidiscriminării, precum și activități de conștientizare și dezvoltare a competențelor privind incluziunea, organizate în comun cu părinți romi și neromi.

126. Autoritățile au continuat implementarea *programului de mediere școlară*, dedicat ajutorării copiilor vulnerabili/romi în educație. Pentru a asigura numărul necesar de profesioniști în domeniu, aproximativ 30–60 de mediatori sunt instruiți în fiecare an de MEN, prin intermediul Caselor Corpului Didactic sau în parteneriat cu ONG-uri consacrate. În ultimii 4 ani, de exemplu, 284 de persoane au fost instruite ca mediatori școlari. În prezent, există aproximativ 450 de mediatori școlari (75% din aceștia sunt de etnie romă) care lucrează anual în sistemul educațional, în toate județele.

-
- burse speciale pentru copiii din grupuri defavorizate pentru stimularea participării la liceu (180 lei/lună); burse speciale pentru copiii care frecventează școli profesionale (200 lei/lună);
 - sprijin financiar special pentru copiii din grupuri defavorizate pentru achiziționarea unui computer personal (200 lei);
 - clase cu număr redus de elevi în mediul rural și în comunitățile cu populație minoritară.

127. În plus, cadrelor didactice, indiferent de specializare, li se oferă anual programe de formare și cursuri acreditate pe teme precum șanse egale în educație, interculturalitate și incluziune în și prin educație, drepturile omului și drepturile copilului. Aceste cursuri și programe de formare abordează, de asemenea, tematica prevenirii și combaterii discriminării și segregării romilor în educație.

128. Anexa 7 detaliază proiectele desfășurate de MEN în perioada de timp relevantă.

Educația în limba maternă a minorităților și păstrarea diversității culturale, inclusiv limba, istoria și cultura romani, în abordarea didactică

129. Astfel cum se indică în Secțiunea I, cadrul legal recunoaște fiecărei persoane care aparține unei minorități dreptul să studieze și să se instruiască în limba maternă, la toate nivelurile, tipurile și formele de învățământ; modificările aduse legii în 2018 au consolidat organizarea educației elevilor care studiază în limba maternă sau studiază limba maternă ca materie școlară. În acest sens, costul standard pentru fiecare elev/preșcolar utilizat la acordarea finanțării de bază instituțiilor de învățământ preuniversitar în care se desfășoară predarea limbilor minorităților naționale se calculează în funcție de un coeficient crescut bazat pe factori de corecție care iau în considerare predarea în limba minorităților naționale sau a limbii minorității naționale.

130. Reorganizarea sau dizolvarea oricăror grupuri de studiu, inclusiv a celor care aparțin educației în limba maternă, poate avea loc numai cu aprobarea MEN, a Comisiei de învățământ a Consiliului Minorităților Naționale și a organizației care reprezintă minoritatea națională în Parlamentul României.

131. În cadrul reformei programei școlare naționale începute în 2012, programa școlară pentru disciplina Istorie pentru clasa a IV-a (învățământ primar) a fost revizuită pentru a reflecta mai bine diferitele dimensiuni ale diversității, inclusiv cea etnică, și include teme precum: „Popoare de ieri și de astăzi: „Dacii, romanii, grecii, galii, slavii, turcii, românii, francezii, ungurii, germanii, rușii, sârbii, bulgarii”.

132. Totodată, a fost revizuită și programa școlară pentru disciplina Istorie studiată în învățământul secundar inferior (clasele V-VIII), care include acum elemente de istorie legate de minoritățile naționale: „Diversitate etnică și religioasă în spațiul românesc”, „Minorități naționale în România”, „Holocaust-ul în România: evreii și romii”. Elevii care învață în școli/secții cu predare în limba lor maternă sau care studiază limba maternă ca disciplină școlară în școli în care predarea se face în limba română au în programa de bază pentru clasele VI și VII disciplina „Istoria și tradițiile minorităților”, corespunzătoare fiecărei minorități naționale.

133. Disciplina școlară „Educație interculturală” a fost introdusă în programa școlară pentru clasa a VI-a, concentrându-se pe valorile și principiile unei societăți interculturale și practicile de clasă care permit elevilor să profite de propria lor cultură și să aprecieze alte culturi (minorități, migranți etc.).

134. Elevii au, de asemenea, posibilitatea de a alege din curriculum-ul la decizia școlii (CDS) pentru învățământul gimnazial discipline precum: „Istorie orală: Istorie trăită-Istorie povestită”, „Educație interculturală”, „Istoria minorităților naționale”, precum și „Istoria poporului evreu”, „Holocaustul” etc.

135. Conform legii, profesorii care predau în limba minorităților naționale au dreptul la formare și dezvoltare în limba de predare, în țară sau în străinătate.

136. Formarea continuă a cadrelor didactice este asigurată prin cursuri de formare oferite de inspectoratele școlare, Casele Corpului Didactic, universități, precum și cu sprijinul sindicatelor minorităților naționale sau al sindicatelor naționale ale cadrelor didactice ale minorităților naționale. În 2018, la Oradea s-a înființat Centrul pentru Formarea Continuă în Limba Maghiară, care oferă activități de perfecționare și formare continuă cadrelor didactice și membrilor personalului auxiliar care predau în limba maghiară.

137. În cadrul proiectului CRED, una dintre orientările pentru implementarea noii programe școlare este dedicată istoriei și tradițiilor minorităților. În sprijinul profesorilor de

istorie care predau acest curs opțional, s-a elaborat un manual pentru profesori, la inițiativa Proiectului pentru Relații Etnice și DRI.

138. DRI a dezvoltat totodată proiecte de sprijinire a formării în domeniul educației multiculturale pentru cadre didactice – un ghid privind educația interculturală pentru formatori și cadre didactice, sesiuni de formare interactive care abordează nediscriminarea, drepturile omului.

139. În plus, DRI a colaborat în parteneriat cu MEN și cu organizațiile minorităților naționale într-o campanie online de facilitare a accesului părinților și studenților la învățământ în limba unei minorități naționale și de dezvoltare a competențelor de comunicare în limba maternă. Astfel, informațiile practice privind documentele necesare, programul de înscriere la școală, unitățile de învățământ care predau în limbile materne sunt afișate pe website-urile facultății și MEN.

140. În ceea ce privește învățarea limbii romani și a istoriei și tradițiilor specifice ca factori care permit incluziunea, elevii romi au posibilitatea de a studia în limba romani (nivelul primar și secundar inferior, oferind în continuare 3-4 ore de predare/săptămână de lecții de limbă romani pentru clasele I–XII, respectiv 1 oră/săptămână de istorie și tradiții rome, pentru clasele VI și VII) în anumite județe, precum și posibilitatea de a studia limba, istoria și cultura romani, ca discipline școlare suplimentare, în 39 de județe.

141. MEN sprijină, acolo unde este necesar, predarea în limba romani în unitățile de învățământ preșcolar. În ultimii 5 ani școlari, un număr variabil de grădinițe, cuprins între 18 și 22, a funcționat cu predare în limba romani nativă. De asemenea, MEN sprijină, acolo unde este necesar, predarea în limba romani în clasele I-IV (4 ore/săptămână de limbă și literatură română obligatorie).

142. În plus, în cadrul actualei reforme a programei școlare, s-au elaborat noi programe școlare pentru limba și literatura romani (pentru clasele V–VIII) și, respectiv, pentru istoria și tradițiile romilor (pentru clasele VI–VII).

143. În ceea ce privește predarea limbii romani, s-au organizat în mod constant cursuri privind limba romani și metodologia de predare corespunzătoare acestora, precum și predarea limbii romani sau în această limbă, inclusiv a disciplinei școlare „Istoria și tradițiile romilor”. Cursurile pentru romanipen în materie de educație sunt oferite în mod constant de Casele Corpului Didactic.

144. În plus, în cadrul aplicării Strategiei de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome, DRI a început în 2016, în cooperare cu MEN, o platformă de proiect axată pe limba romani: Limba maternă romani; istoria, tradițiile și obiceiurile rome în contextul educațional intercultural al învățământului universitar.

145. DRI a organizat, de asemenea, Conferința națională a tinerilor romi, un eveniment care oferă tinerilor studenți romi posibilitatea de a se familiariza cu istoria, tradițiile și etosul romilor, precum și de a se familiariza cu cunoștințe pentru o conducere modernă, pentru a stimula tinerii reprezentanți ai comunității să își asume poziția de reprezentant al comunității la nivel local/județean/național.

(b) Accesul la locuințe pentru romi [pct. 14 lit. c) din Observațiile finale]

146. Asigurarea accesului atât la locuințe adecvate, cât și la condiții de viață standard este un obiectiv permanent al autorităților române, exprimat în mod constant în strategiile lor de incluziune socială și de combatere a sărăciei.

147. Acest obiectiv este pus în aplicare prin diferite programe pe care MDRAP le-a inițiat sau le-a continuat în cursul perioadei de raportare, respectiv:

- Programul de construcții de locuințe sociale (derulat în conformitate cu Legea locuinței):
 - Accesul la locuințe sociale închiriate se acordă familiilor sau persoanelor care au un venit net lunar sub salariul mediu stabilit la nivel național; legea prevede principiile de referință în stabilirea criteriilor de către autoritățile locale publice și interzice în mod explicit segregarea din orice motiv, inclusiv rasa, și

interzice evacuările forțate fără garanții convenite. Având în vedere că aplicarea criteriilor de eligibilitate, care este descentralizată la nivelul administrației locale, poate prezenta inconsecvențe, reforma în acest domeniu se concentrează totodată pe revizuirea criteriilor de eligibilitate.

- Suma alocată în perioada 2010–2018 a fost de 237.929.287 milioane RON, pentru un total de 67 de blocuri construite sau care urmează să fie construite în mai multe orașe din țară.

- Construcții de locuințe, destinate închirierii, pentru tineri cu vârsta sub 35 de ani;
- Programul de construcție de locuințe sociale destinate chiriașilor evacuați din casele naționalizate;
- Programul-pilot „Locuințe sociale pentru comunitățile de romi”, finanțat de la bugetul de stat, pentru construirea a 300 de locuințe pentru romi în 11 localități din toate cele 8 regiuni de dezvoltare ale României;
- Investiții în locuințe pentru persoane vulnerabile.

148. Detalii despre aceste programe sunt prezentate în Anexa 8.

149. În perioada de programare 2014-2020, combaterea sărăciei și incluziunea socială au devenit mult mai pragmatice. Astfel, Programul Operațional Regional (POR) 2014–2020, gestionat de MDRAP în calitate de autoritate de management, implementează dezvoltarea locală plasată sub „responsabilitatea comunității” (DLRC – în engleză „Community-led Local Development” - „CLLD”), care finanțează investițiile în infrastructura locativă, economia socială, centrele comunitare integrate, educația și echipamentul degradat din teritoriul urban pentru comunitățile defavorizate din zonele urbane marginalizate. Tipurile de acțiuni finanțate includ construirea/reabilitarea/modernizarea locuințelor sociale. În prezent, bugetul alocat axei prioritare 9 (FEDR + contribuție națională) este de 83,34 milioane EUR.

150. În 2013, Guvernul a inițiat PNDL, coordonat de MDRAP; programul oferă cadrul legal pentru implementarea proiectelor de importanță națională, respectiv a proiectelor care sprijină dezvoltarea regională prin realizarea de lucrări de infrastructură, inclusiv de alimentare cu apă și de canalizare (a se vedea Anexa 8).

151. Programul a acoperit, până în prezent, două etape:

- Prima etapă a fost lansată în 2013, iar din 2015 obiectivele de investiții au fost finanțate printr-un program multianual; 1.629 de proiecte de investiții, cu o valoare investițională finanțată de 5.574 milioane lei (peste 1.1230 milioane EUR) au acoperit domeniile de alimentare cu apă, canalizare sau proiecte integrate (pentru alimentare cu apă și canalizare). Din acestea, 976 sunt deja finalizate.
- În 2017, s-a lansat a doua etapă a programului, cu noi obiective de investiții (separate de prima etapă) și un pachet financiar mai mare. 1.319 proiecte, cu o valoare investițională finanțată în valoare de 8.578 milioane lei (peste 1.842 milioane EUR) sunt în curs de elaborare în domeniul alimentării cu apă și canalizării, din care 116 sunt deja finalizate.

152. Conform statisticilor furnizate de MDRAP, pentru unitățile teritoriale în care populația romă reprezintă sau depășește 20%, fondurile alocate prin PNDL pentru perioada 2013-2020 (faza I) sunt de 661.188.076 RON pentru 206 obiective, iar pentru perioada 2017-2020 (faza II) 988.624.869 RON pentru 270 obiective.

153. În prezent, în cadrul procesului de aprobare internă la nivel MDRAP, proiectul Strategiei naționale a locuirii propune, printre altele:

- Adoptarea unui cadru legal general, care să clarifice criteriile de eligibilitate pentru accesul la o locuință socială (luând în considerare venitul beneficiarului);
- Utilizarea fondurilor publice pentru a-i ajuta pe cei cu venituri insuficiente să își acopere nevoile în materie de locuință;

- Reglementarea unui procent minim obligatoriu de locuințe corespunzătoare pentru persoanele cu dizabilități și persoanele vârstnice, din numărul total de locuințe construite de autoritățile locale;
- Interzicerea evacuărilor forțate din imobile aflate în proprietate publică fără consultarea prealabilă a celor evacuați și fără a fi urmată de asigurarea unor locuințe alternative;
- Reglementarea strictă și transparentă a modalităților prin care administrațiile publice locale pot beneficia de sprijin financiar de la bugetul de stat în vederea asigurării accesului la locuință adecvată al persoanelor marginalizate social;
- Clarificarea obligațiilor autorităților administrațiilor publice locale de a asigura accesul persoanelor marginalizate social la locuințe adecvate, inclusiv prin măsuri pozitive;
- Reglementările necesare pentru instituirea unui sistem de colectare periodică a datelor de către MDRAP (transmitere, colectare, analiză) în vederea fundamentării viitoarelor politici și programe de finanțare privind locuințele sociale;
- Monitorizarea nevoii diferitelor categorii de persoane pentru diferite soluții de locuire.

154. În acest din urmă scop, MDRAP va crea o platformă de monitorizare în domeniul locuirii, care va superviza investițiile publice din sectorul locuirii, precum și datele privind fondul locativ existent și nevoile de locuințe.

155. Autoritățile administrației publice locale vor avea obligația de a face publice, prin afișare într-un loc accesibil publicului, și/sau pe website-ul instituției, datele privind numărul de locuințe pe care le dețin în proprietate și în administrare, în funcție de destinația acestora, gradul de ocupare a acestora, precum și hotărârile prin care au fost aprobate listele cu solicitanții care beneficiază de respectivele locuințe.

Evacuări forțate

156. Conform dreptului civil, dacă prin lege nu se prevede altfel, evacuarea chiriașului se face în baza unei hotărâri judecătorești, în urma unei proceduri contradictorii. Deși legea distinge două cazuri de evacuare (și anume situația în care un contract de închiriere este, cel puțin aparent, în curs de desfășurare și situația în care nu există sau nu mai există un drept de a folosi imobilul), iar procedura este simplificată în cea de-a doua situație, în orice situație evacuarea poate fi decisă doar de instanță, putându-se formula contestație la executare. Fostul chiriaș poate solicita suspendarea evacuării (în cadrul procedurii simplificate, numai după depunerea unei garanții financiare).

157. În ceea ce privește evacuarea chiriașilor din imobilele cu destinația de locuință, conform Codului de procedură civilă, *nicio evacuare din imobilele cu destinație de locuință nu poate fi făcută de la data de 1 decembrie și până la data de 1 martie a anului următor, decât dacă creditorul face dovada că, în sensul dispozițiilor legislației locative, el și familia sa nu au la dispoziție o locuință corespunzătoare ori că debitorul și familia sa au o altă locuință corespunzătoare în care s-ar putea muta de îndată.*

158. Această dispoziție nu se aplică în cazul evacuării persoanelor care ocupă abuziv, pe căi de fapt, fără niciun titlu, o locuință și nici celor care au fost evacuați pentru că pun în pericol relațiile de conviețuire sau tulbură în mod grav liniștea publică.

159. În ambele cazuri de evacuare a chiriașilor și a foștilor chiriași, se efectuează un control judecătoresc și se prevăd garanții judiciare împotriva unei evacuări abuzive.

160. În cazul în care se edifică o locuință, un adăpost sau o altă structură improvizată fără autorizație de construire pe terenuri aflate în proprietatea statului, construcția menționată urmează să fie demolată, fără autorizație judecătorească prealabilă și alte formalități, la decizia administrației locale. Decizia de demolare a acestei construcții poate fi atacată în instanță, pe calea contenciosului administrativ.

161. În cazul în care se depune o plângere împotriva unui act administrativ, partea interesată poate solicita, din momentul în care a contestat actul în fața autorității emitente,

suspendarea actului respectiv. O astfel de cerere poate fi adresată unei instanțe chiar înainte de depunerea unei plângeri în instanță.

162. Prefectul județului, în calitate de reprezentant al Guvernului la nivel local, este împuternicit să verifice legalitatea actelor administrative ale consiliului județean, ale consiliului local sau ale primarului; în acest sens, hotărârile consiliului local se comunică de îndată prefectului și primarului, dar nu mai târziu de 10 zile lucrătoare de la data adoptării.

163. Prefectul are posibilitatea de a ataca în fața unei instanțe de contencios administrativ legalitatea hotărârilor administrației publice locale; formularea unei astfel de contestații are efect suspensiv automat.

164. În plus, după cum confirmă jurisprudența CEDO, sistemul juridic intern oferă acces la justiție și garanții de proces echitabil în cazul unei evacuări forțate dintr-un imobil neautorizat, dintr-o locuință alternativă în urma evacuării dintr-o locuință neautorizată sau dintr-un imobil cu risc¹⁴.

165. Autoritățile locale iau măsuri speciale în cazul unei astfel de evacuări:

- Oferirea de soluții care asigură posibilitatea unor condiții de locuire rezonabile (menținerea familiilor laolaltă, prevenirea abandonului școlar al copiilor), în cazul în care evacuarea este cauzată de necesitatea demolării imobilului (și utilizarea terenului în alt scop).
- Includerea mai multor prevederi în hotărârile consiliilor județene locale în vederea stabilirii măsurilor care urmează să fie luate în acest tip de cazuri și alocarea unui buget necesar pentru plata chiriei/sprijin financiar pentru familiile/persoanele evacuate.
- Comunicarea timpurie a acestor hotărâri și facilitarea dialogului dintre autorități și societatea civilă prin intermediul organizațiilor active în acest domeniu.

166. În plus, s-au depus eforturi pentru a sprijini înregistrarea proprietăților. Astfel, conform Hotărârii Guvernului nr. 294/2015, ANCPI realizează Programul național de cadastru și carte funciară 2015-2023. Se preconizează finalizarea înregistrării sistemice a proprietăților în cartea funciară în 2.337 de unități administrative urbane și rurale. S-a pus un accent deosebit pe grupurile vulnerabile, în special etnicii romi.

167. Guvernul României, prin intermediul ANR, a finanțat, în perioada 2014-2015, în cadrul unor cereri anuale de ofertă de proiecte – „Anul participării și responsabilității cetățenilor” – un număr de 30 de proiecte în întreaga țară, în valoare de 1 milion EUR de la bugetul național, pentru a sprijini legalizarea și emiterea de acte de identitate și de proprietate pentru locuitorii din comunitățile neoficiale de romi. Aceste proiecte complexe și tehnice au avut ca rezultat peste 4.500 de beneficiari direcți ai finanțării din partea ANR. De asemenea, începând din 2016, proiectele au fost extinse și preluate de ANCPI.

168. În plus, o modificare adusă în 2016 la Legea cadastrului și a publicității imobiliare a asigurat cadrul legal pentru a permite intervențiile politicilor în așezările neoficiale în beneficiul locuitorilor. Noile dispoziții au introdus gratuitatea înregistrării inițiale în Cartea funciară (care este gratuită) și posibilitatea de a înregistra posesia asupra unui bun imobil, în lipsa unui titlu oficial. Această modificare a creat cadrul legal necesar pentru a considera formal, în documentele tehnice, dreptul de proprietate asupra clădirilor și/sau terenurilor, inclusiv a celor din așezările neoficiale din mediul urban și rural. Astfel, sunt disponibile mecanisme și măsuri legale prin care ocupanții neoficiali (fără drept legal de proprietate) care îndeplinesc cerințele legale pot să devină posesori de fapt ai terenurilor/clădirilor și pot să solicite ulterior accesul la utilitățile publice.

¹⁴ Decizie privind admisibilitatea în cauzele:

Cazacliu și alții împotriva României [\[și *Memet și alții împotriva României* \\[.\\]\\(https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\\)\]\(https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\)](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

(c) **Accesul la asistență medicală și mediatori sanitari pentru romi [pct. 14 lit. d) din Observațiile finale]**

169. Sănătatea reprezintă unul dintre principalele domenii de intervenție ale *Strategiei Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2015-2020*. Strategia urmărește îmbunătățirea accesului la servicii de sănătate de bază, preventive și curative; prevenirea îmbolnăvirilor asociate modelelor de mortalitate și morbiditate prevalente în populația romă și reducerea riscurilor asociate; creșterea capacității instituționale a autorităților publice locale de identificare a nevoilor de sănătate și abordarea acestora; prevenirea discriminării cetățenilor români aparținând minorității rome care accesează serviciile de sănătate.

170. În plus, din strategie fac parte campanii de informare, pentru creșterea prevalenței utilizării planificării familiale, în special în rândul tinerelor rome, și implementarea de intervenții adresate sănătății femeii și copilului.

171. În fiecare an, în cadrul Programului național de promovare a sănătății al MS, cu ocazia Zilei Mondiale a Contracepției din 26 august, au avut loc activități de popularizare, desfășurate de Direcțiile de Sănătate Publică și implementate în colaborare cu partenerii locali. Cu ajutorul asistenților medicali comunitari și al mediatorilor sanitari, aceste activități au vizat și femei din populația vulnerabilă.

172. Începând din 2016, asistenții medicali comunitari și mediatorii sanitari au fost instruiți pe tema alimentației sănătoase și nutriției în comunitățile rome vulnerabile; au fost distribuite 4.500 de kituri, conținând instrumente metodologice și acoperind 7 teme de promovare a sănătății, implementate în comunitățile de romi; 108.500 de persoane aparținând minorității rome au beneficiat de un proiect de dezvoltare a colaborării intersectoriale pentru îmbunătățirea stării de sănătate a populației, în special a grupurilor vulnerabile.

173. Mediatorii sanitari romi contribuie, de asemenea, la popularizarea noțiunilor de bază privind un stil de viață sănătos, a informațiilor privind accesul membrilor comunității la serviciile medicale și medico-sociale și privind campaniile de sănătate publică (cum ar fi programele de imunizare, identificarea bolilor transmisibile).

174. Un alt vector important în diseminarea informațiilor esențiale privind elementele de bază ale îngrijirii copilului și beneficiile alăptării și vaccinerilor, avantajele sistemului de asigurări de sănătate, privind alimentația sănătoasă, în prezentarea beneficiilor planificării familiale și facilitarea comunicării cu profesioniștii din domeniul sănătății este echipa comunitară integrată. Această echipă, formată dintr-un asistent medical comunitar și un mediator sanitar, monitorizează și sprijină, pentru probleme medicale sau/și sociale, persoanele cele mai vulnerabile.

175. Numărul mediatorilor sanitari a crescut de la 391 în 2014 la 456 în 2019, iar cel al asistenților medicali comunitari de la 982 în 2014 la 1.694 în 2019.

176. Acești profesioniști au asistat un număr crescând de beneficiari, după cum indică tabelul de mai jos.

Anul	Numărul total de beneficiari, din care:	Femei însărcinate și devenite mame recent	Copii (cu vârsta sub 18 ani)
2017	618.380	31.750	135.500
2018	665.412	30.950	147.443

177. Pentru a consolida acest instrument, MS a implementat mai multe proiecte, în completarea programului național de mediere sanitară, în 84 de comunități din 7 județe; aceste comunități au beneficiat de sprijin din partea unei echipe compuse dintr-un mediator sanitar și un asistent medical comunitar, angajați de autoritățile locale; activitatea lor a făcut posibilă o evaluare exactă a nevoilor de sănătate de bază ale comunității. În cadrul proiectului deja finalizat, aproape toate echipele comunitare au fost angajate de primăria locală cu salarii plătite de MS, asigurând sustenabilitatea proiectului, iar centrele comunitare de sănătate integrate au fost dotate cu echipamente medicale de bază și IT.

178. MS a implementat un proiect care oferă orientări pentru nutriția sănătoasă și activitatea fizică a copiilor din școli și grădinițe, derulat cu ajutorul asistenților medicali comunitari, al asistenților medicali din cabinetele medicale școlare și al mediatorilor sanitari romi care au beneficiat de formare specială. Aceste activități au fost implementate anual în cadrul Programului național de promovare a sănătății.

179. De asemenea, printr-un proiect cu desfășurare până în 2022 în 139 de comunități urbane mici și comunități rurale, cu marginalizare medie sau severă, persoanele afectate de sărăcie vor beneficia, timp de 28 luni, de servicii medico-socio-educative, adaptate nevoilor lor identificate (sănătate, asistență și protecție socială, educație, încadrare în muncă, locuință și acte de identitate). Proiectul este corelat cu un alt program de finanțare, având ca scop dezvoltarea regională, deoarece acesta va finanța construirea sau renovarea și dotarea centrelor comunitare integrate, sediul echipelor comunitare integrate.

180. Mai multe detalii sunt prezentate în Anexa 9.

(d) Accesul la piața muncii pentru romi [pct. 14 lit. e) din Observațiile finale]

181. ANOFM a continuat să promoveze încadrarea în muncă în rândul populației rome printr-o abordare integrată, având ca scop o incluziune socială activă. Măsurile de stimulare a ocupării forței de muncă au avut în vedere atât medierea muncii, pentru a facilita accesul direct la un loc de muncă și măsuri active de ocupare a forței de muncă, inclusiv informarea privind piața muncii, consilierea profesională, evaluarea și certificarea competențelor profesionale dobândite în alte moduri decât cele formale și de învățământ profesional și tehnic, toate acestea fiind furnizate în vederea combaterii riscului de sărăcie și excluziune socială a romilor. ANOFM a organizat în fiecare an târguri de locuri de muncă pentru romi și a implementat un program special destinat localităților cu un număr mare de romi.

182. În perioada 2010-2018, o atenție deosebită s-a acordat măsurilor de încurajare a participării la programe de formare a persoanelor de etnie romă aflate în căutarea unui loc de muncă și înregistrate la agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă ale Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM). Un număr de 7.227 de romi au participat la cursuri de formare gratuite, după cum urmează:

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nr. de persoane rome înregistrate la ANOFM care au fost angajate pe baza serviciilor/măsurilor furnizate de Serviciul Public de Ocupare a Forței de Muncă	6.696	5.492	5.274	4.655	5.925	6.925	3.490	4.196	3.971
Nr. de persoane aparținând minorității rome înregistrate la ANOFM care au participat la activități de formare profesională organizate de Serviciul Public de Ocupare a Forței de Muncă	677	898	1.227	946	759	1.083	504	438	695

183. Tendința descendentă a rezultatelor privind participarea romilor la formare profesională corespunde scăderii constante a numărului de șomeri înregistrați în registrele ANOFM.

184. În perioada 2010-2018, prin măsurile de stimulare aplicate de ANOFM, au fost angajați 45.994 de romi.

185. DRI este în prezent într-un parteneriat în cadrul proiectului transnațional „Schimbarea discursului, schimbarea practicilor – romii ca resursă umană – RARE” (cod de proiect DTPI-1-4.1). Proiectul s-a desfășurat până la 30 iunie 2019 (a început în ianuarie 2017) și a făcut parte din programul transnațional Dunărea 2014-2020, finanțat prin Fondul European de Dezvoltare Regională. Cuprinde 6 țări – iar în România proiectul-pilot vizează cartierul Orko din orașul Sfântu Gheorghe.

(e) **Accesul la locuri și servicii publice pentru persoane aparținând comunității rome [pct. 14 lit. f) din Observațiile finale]**

186. Jurisprudența CNCD arată că, în perioada relevantă, numărul petițiilor de pe rolul acestuia a fost relativ constant (Anexa 4).

F. Protecție efectivă împotriva tuturor actelor de discriminare rasială (art. 6 din Convenție)

1. Măsuri luate pentru colectarea datelor statistice relevante (pct. 16, 18 și 19 din Observațiile finale)

187. MJ a comunicat că, începând cu 3 aprilie 2015, aplicația ECRIS (aplicația internă de gestiune a dosarului în instanță) permite colectarea datelor statistice privind cauzele penale în care instanța a reținut săvârșirea infracțiunii pentru motive legate de rasă, astfel cum se prevede la art. 77 lit. h) din Noul Cod penal al României (NCP). Ca atare, sistemul ECRIS a cuprins atributul statistic „infracțiune pentru motive legate de rasă” pentru 50 infracțiuni prevăzute de NCP, situate în următoarele categorii: infracțiuni contra persoanei; infracțiuni contra patrimoniului; abuz în serviciu; fals; infracțiuni contra sănătății publice; infracțiuni contra ordinii publice; infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate; și infracțiunea de atentat contra unei colectivități.

188. În decembrie 2016, MJ a inițiat procedura de obținere, prin intermediul POCA (Programul Operațional Capacitate Administrativă), a finanțării necesare pentru implementarea unui proiect având în vedere realizarea unei analize care va determina caracteristicile și specificitățile tehnice, infrastructura hardware și costurile necesare pentru dezvoltarea, prin intermediul unui proiect viitor ulterior (finanțat tot prin POCA), a aplicației ECRIS îmbunătățite și extinse, astfel încât să corespundă celor mai recente cerințe ale sistemului judiciar, din punct de vedere atât tehnologic (de exemplu: îmbunătățirea arhitecturii aplicației), cât și funcțional (de exemplu: circuitul datelor, inclusiv pentru statistica judiciară). Partenerii acestui proiect sunt Consiliul Superior al Magistraturii, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție, Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, Curtea de Apel București și Tribunalul București, Inspekția Judiciară și Direcția Națională de Probațiune. Contractul de finanțare pentru proiectul de analiză a fost semnat în noiembrie 2017, iar punerea sa în aplicare este estimată la o perioadă de 25 luni.

189. De asemenea, MJ a anunțat punerea în aplicare a măsurilor necesare pentru a face atributul „infracțiune motivată de ură” mai detaliat, compus din subatribute diferite, corespunzătoare tuturor circumstanțelor prevăzute de art. 77 lit. h) NCP, inclusiv orientarea sexuală, în actuala aplicație ECRIS.

190. Totodată, în urma consultării interne din 2017, PICCJ a convenit asupra modificării colectării datelor statistice la nivelul Ministerului Public; prin ordinul Procurorului General, s-a început colectarea datelor dezagregate privind aplicarea art. 77 lit. h) din Codul penal. Prin urmare, astfel de date sunt disponibile doar din al doilea semestru al anului 2018.

191. IGPR a comunicat că legislația terțiară privind dosarele penale cuprinde obligația de a introduce informații despre circumstanțele agravante, incluzând motivele de ură/discriminare [art. 77 lit. h) din Codul penal al României – CP]. De asemenea, în cadrul proiectului finanțat din fonduri norvegiene și dedicat combaterii infracțiunilor motivate de ură, în special împotriva comunităților rome, se preconizează dezvoltarea unui modul care să fie dedicat colectării de date privind „infracțiunile motivate de ură” și care să funcționeze în aplicațiile statistice deja utilizate în cadrul Poliției Române.

2. Dosare

192. În perioada 2014-2018, parchetele au înregistrat 440 de dosare având ca obiect presupusa faptă de incitare la ură și discriminare, dintre care 154 au fost soluționate, astfel: trimitere în judecată în 3 dosare, renunțare la acuzații în 5 dosare și încetarea procesului penal în 146 de dosare.

193. În ceea ce privește infracțiunile prevăzute de OUG nr. 31/2002, dintr-un total de 257 de dosare înregistrate în perioada 2014-2018, au fost soluționate 85, astfel: trimitere în judecată în 6 dosare, renunțare la acuzații în 11 dosare și încetarea procesului penal în 68 de dosare.

G. Învățământ, cultură, informație (art. 7 din Convenție) – Progrese înregistrate în aplicare și răspuns pozitiv la pct. 20 din Observațiile finale)

194. După cum s-a indicat deja în raportul anterior, toți funcționarii din organele de aplicare a legii beneficiază de formare inițială și/sau continuă în domeniul drepturilor omului.

1. Formare inițială și continuă pentru magistrați

195. Începând cu 2006-2007, magistrații stagiați în primul an la INM beneficiază de o introducere în noțiunile de interzicere a discriminării și de căi de atac eficiente și jurisprudență internațională relevantă în acest domeniu; studiile sunt completate în al doilea an de formare cu cursul „Combaterea discriminării”. În 2016, un număr total de 302 magistrați stagiați (142 în primul an și 160 în al doilea an) au beneficiat de sesiunile de formare sus-menționate, iar în 2017 un număr total de 331 de magistrați stagiați (189 în primul an și 142 în al doilea an) au fost instruiți în acest domeniu.

196. Judecătorii și procurorii admiși în magistratură în urma unui concurs direct urmează de asemenea cursuri de formare inițială în domeniul discriminării și infracțiunilor motivate de ură în Modulul Drepturile Omului, precum și în cadrul seminarelor privind dreptul penal. În 2016, un număr de 52 de magistrați au fost instruiți în chestiunile sus-menționate. Un număr total de 90 de judecători și 27 de procurori au participat la programul de formare organizat în 2017. În 2018, un număr total de 125 de judecători și 56 de procurori au participat la programul de formare.

197. De asemenea, se organizează constant evenimente de formare speciale (conferințe, seminare) pe tema nediscriminării, unele dintre ele în cadrul programelor sau proiectelor implementate în parteneriat cu CNCD sau/și cu Romani CRISS.

198. Ministerul Public a organizat, în mod autonom, programe de formare a procurorilor, vizând exclusiv sau parțial infracțiunile motivate de ură, discriminarea și antisemitismul, după cum urmează:

- *Combaterea fascismului, rasismului, xenofobiei și cultului persoanelor vinovate de crime împotriva păcii și umanității*, București, 15 octombrie 2014, în parteneriat cu Institutul Național pentru Studiarea Holocaustului din România „Elie Wiesel”;
- *Protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale în faza de urmărire penală* – proiect cu stagii de formare (15 noiembrie 2017-22 mai 2018).

2. Formare pentru avocați

199. Institutul Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților (INPPA) oferă o formare inițială de 2 ani; în al doilea an se studiază protecția drepturilor omului. De asemenea, în cadrul sistemului de formare continuă, avocaților li se asigură conferințe și seminare privind protecția drepturilor omului în cadrul proiectelor co-implementate de INPPA și organizații guvernamentale sau neguvernamentale.

200. De exemplu, în februarie 2017, în cadrul programului JUST/2014/JTRA/AG/EJTR *Îmbunătățirea cunoștințelor avocaților în materia drepturilor fundamentale*¹⁵, au fost organizate 2 seminare pe teme legate de infracțiuni motivate de ură, rasism și drepturi și principii recunoscute de Carta drepturilor fundamentale a UE, în special din perspectiva

¹⁵ Implementat de Romani CRISS în parteneriat cu Centrul pentru Dialog Interetnic și Toleranță „Amalipe” (Bulgaria) și INPPA.

populației rome, precum și 2 seminare privind aplicarea eficientă și consecventă a legislației UE în domeniul drepturilor fundamentale în cadrul proiectului.

3. Formare asigurată de MAI

201. În programa *instituțiilor de învățământ din cadrul MAI*, au fost introduse teme menite să asigure dezvoltarea competențelor necesare în relațiile cu cetățenii, pentru a asigura respectarea drepturilor și intereselor acestora și promovarea lor în conformitate cu normele legale.

202. Formarea include cauze care au ca obiect rele tratamente și în care au fost implicați polițiști, cauze în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a declarat că România nu a respectat dispozițiile privind interzicerea relelor tratamente.

203. Peste 2.350 de studenți care au absolvit Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” în perioada 2014-2019 și peste 11.595 de absolvenți ai școlilor de subofițeri de poliție și jandarmerie au beneficiat de formare în domeniul drepturilor omului.

204. ISOP organizează cursuri de formare în domeniul drepturilor omului, la care participă polițiști din structurile de ordine publică, investigații criminale, poliție transporturi. Scopul acestor programe de formare este de a preveni discriminarea/abuzul în interacțiunea dintre polițist și persoanele aparținând grupurilor expuse riscului de discriminare. În perioada 2014-2019, la aceste cursuri au participat 2.100 de polițiști din structurile de ordine publică, investigații criminale și transporturi.

205. Mai multe detalii privind aceste programe de formare sunt prezentate în Anexa 10.

4. Formarea personalului din penitenciare

206. Profitând de expertiza internațională, au fost elaborate și aplicate 3 programe pentru formarea continuă a personalului din penitenciare în cadrul proiectului intitulat *Consolidarea capacității sistemului penitenciar de dezvoltare a resurselor umane cu privire la personalul din penitenciare*: „Drepturile omului – modalități de prevenire a discriminării minorităților, în special a populației rome”, „Radicalizarea ca fenomen penitenciar” și „Regulile CPT”. Aceste programe, care au abordat, din diferite perspective, protecția drepturilor omului și eliminarea tuturor formelor de discriminare, au fost adaptate și utilizate în cadrul cursurilor de formare inițială organizate pentru agenții de penitenciare care lucrează în diferite domenii. Respectarea drepturilor omului este abordată, de asemenea, în cadrul cursurilor de drept organizate în cadrul diferitelor instituții de învățământ care pregătesc personalul de penitenciare.

5. Formare asigurată de CNCD

207. CNCD continuă, de asemenea, activitățile de formare (a se vedea Anexa 10); Consiliul pune în aplicare, din octombrie 2018 până în martie 2020, proiectul „10 ani de Implementare a Deciziei Cadru UE privind rasismul și xenofobia în România: provocări și abordări noi ale acțiunilor privind infracțiunile motivate de ură” – NoIntoHate2018¹⁶.

208. Proiectul urmărește utilizarea expertizei unor grupuri de lucru instituționale pentru a revizui cadrul legal prin promovarea unor modificări dacă acestea sunt necesare. Creșterea capacității instituționale se va realiza prin organizarea de cursuri de formare pentru persoanele direct implicate în procesul de înregistrare și raportare a infracțiunilor motivate de ură. În perioada august 2019 – februarie 2020, experți din cadrul CNCD, IPP și un expert internațional în infracțiuni motivate de ură vor organiza 12 sesiuni de formare (8 sesiuni pentru categoria profesională a magistraților și 4 sesiuni pentru categoriile profesionale de polițiști și jandarmi).

¹⁶ În parteneriat cu IPP și finanțat prin Programul Drepturi, Egalitate, Cetățenie 2014-2020 al Uniunii Europene, conform Contractului de Grant nr. 809349 – NoIntoHate2018 – REC-AG-2017/REC-RRAC-HATEAG-2017.

6. Formare pentru funcționari publici

209. În perioada 2010-2019, Agenția Națională a Funcționarilor Publici (ANFP) a implementat 15 proiecte cu o componentă de formare, concentrându-se pe egalitatea de șanse și egalitatea de gen, precum și pe dezvoltarea durabilă. De asemenea, ANFP a implementat sau a participat la proiecte care includ formarea în domeniul drepturilor omului (a se vedea Anexa 10).

7. Formare pentru drepturile omului și nediscriminare în cadrul învățământului primar și secundar și pentru cadre didactice

210. Din perspectiva programei școlare, disciplinele Drepturile omului și Educație pentru cetățenie democratică au fost dezvoltate pe larg, ambele discipline fiind abordate în mai multe moduri: discipline obligatorii separate, curriculum școlar de trunchi comun pentru disciplinele socio-umane și discipline școlare opționale într-o abordare transdisciplinară.

211. La nivelul învățământului primar, programa pentru „Educație civică” pentru clasele a III-a și a IV-a a fost restructurată, iar noul plan-cadru de învățământ aprobat pentru nivelul secundar inferior oferă discipline de științe sociale particularizate pentru fiecare clasă, după cum urmează: „Gândire critică și drepturile copilului” pentru clasa a V-a, „Educație interculturală” pentru clasa a VI-a, „Educație pentru cetățenie democratică” pentru clasa a VII-a, „Educație economico-financiară” pentru clasa a VIII-a. În ceea ce privește disciplinele opționale aferente oferite la nivel național, trebuie menționate următoarele cursuri: „Educație pentru societate” (pentru clasa pregătitoare și clasa I), „Filosofie pentru copii” (pentru învățământul primar), „Educație interculturală” și, respectiv, „Drept internațional umanitar” (ambele pentru liceu).

212. Pe lângă abordarea formală a „Educației pentru drepturile omului”, s-au instituit o gamă largă de concursuri, competiții și programe extrașcolare la nivel local, județean și național pentru a permite și a încuraja practicarea și promovarea competențelor sociale.

213. În ceea ce privește formarea cadrelor didactice în domeniul educației pentru drepturile omului și al educației pentru drepturile copilului, Casele Corpului Didactic asigură o ofertă largă de formare la locul de muncă și în cadrul diverselor programe extrașcolare. Începând din 2013, Casele Corpului Didactic, în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, au oferit un curs de formare de 4 ani pentru toate cadrele didactice din învățământul preuniversitar în domeniul drepturilor omului și, în special, al drepturilor copiilor.

214. În 2016, România a prezentat o contribuție la inițiativa Consiliului Europei (CoE) privind elaborarea unui Cadru de referință al competențelor pentru cultură democratică. În plus, cu sprijinul Ministerului Educației Naționale, Cadru a fost pilotat în școlile din România.

215. Întregul curriculum în limba română promovează comportamentul cultural și intercultural empatic. Noua programă școlară pentru învățământul secundar inferior prezintă perspective actualizate privind: identități personale, naționale, culturale și lingvistice; diferențe culturale; contacte culturale și lingvistice europene – toate fiind incluse într-o componentă obligatorie denumită „Elemente interculturale” – parte a programei școlare în limba română.

216. Curriculum-ul de limba română pentru minorități dezvoltă pe scară largă componenta dezvoltării personale în cadrul social-cultural. În acest sens, programa se concentrează pe recunoașterea de către elevi a mediului multicultural și intercultural; promovarea valorilor etnice, naționale și universale; și implicarea elevilor în proiecte specifice zilelor internaționale (de exemplu, Ziua Internațională a Toleranței).

217. În ceea ce privește comportamentul în fapt al elevilor, toate școlile au posibilitatea de a promova și iniția proiecte și activități extrașcolare destinate copiilor și adolescenților ca să practice competențele, valorile și principiile nediscriminării. Majoritatea acestor activități sunt dezvoltate în parteneriat cu Comisia pentru prevenirea și eliminarea violenței, a faptelor de corupție și discriminării în mediul școlar.